

ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΕ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ. Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Θεόδωρος Κανταρέλης

Υποψήφιος Διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
thekantarelis@gmail.com

Άλκηστις Ρόδη

Καθηγήτρια Αστικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
aprodi@upatras.gr

Περίληψη

Τα αρχαιολογικά μνημεία και σύνολα πυροδοτούν --ως τουριστικοί προορισμοί και συνεπώς σημαντική πηγή εισόδων για τις τοπικές κοινωνίες και την χώρα-- την ανάπτυξη παρακείμενων οικισμών ή τη δημιουργία νέων αστικών συγκεντρώσεων και την κατασκευή σύγχρονων κτηρίων για την κάλυψη των αναγκών των επισκεπτών. Ωστόσο, η εισαγωγή νέων αρχιτεκτονημάτων που βρίσκονται σε φυσική εγγύτητα με το παλαιό όχι μόνο διαμορφώνει μια οπτική και χωρική σχέση μαζί του αλλά επιφέρει την λειτουργική, οικονομική και εννοιολογική αναβίωση του ιστορικού περιβάλλοντος.

Η οικιστική ανάπτυξη στο ιστορικό τοπίο γίνεται, τις περισσότερες φορές, χωρίς στρατηγική σχεδιασμού, αλλοιώνοντάς το πολλές φορές ακούσια μέσω της ραγδαίας αστικοποίησης και της τουριστικής ανάπτυξης, και παράγοντας ένα κτισμένο περιβάλλον χαμηλής αισθητικής και περιβαλλοντικής ποιότητας. Υπό αυτό το πρίσμα τα ζητήματα ένθεσης-παράθεσης-αντιπαράθεσης του παλαιού και του νέου, που έχουν να αντιμετωπίσουν οι σχεδιαστές σε μια νέα επέμβαση γίνονται εντονότερα και πολυπλοκότερα.

Η παρούσα έρευνα του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Πατρών εστιάζει στην συνύπαρξη των αρχαιολογικών χώρων με σύγχρονα αστικά περιβάλλοντα. Η Αρχαία Ολυμπία επιλέγεται ως μελέτη περίπτωσης ένταξης νέας αρχιτεκτονικής σε ιστορικά περιβάλλοντα. Μέσω σχεδιαστικών παρεμβάσεων στο πλαίσιο του Εργαστηρίου Αστικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού, διερευνώνται ζητήματα (α) για το τουριστικό φαινόμενο και τις επιπτώσεις του στο ιστορικό, αστικό και φυσικό τοπίο, (β) την λειτουργική και αισθητική συνύπαρξη του ιστορικού συνόλου με τις σύγχρονες αρχιτεκτονικές και αστικές παρεμβάσεις, (γ) την αναβίωση της μνήμης και την μετάδοση της αρχαιολογικής πληροφορίας στον επισκέπτη, (δ) τις πρότυπες σχεδιαστικές παρεμβάσεις σε ιστορικά και ευαίσθητα περιβάλλοντα, και (ε) τις σχεδιαστικές προσεγγίσεις που επιδιώκουν την ανάδειξη του παλαιού και, ταυτόχρονα, την αστική βιωσιμότητα του νέου.

Λέξεις κλειδιά: Πολιτιστική Κληρονομιά, Αστική βιωσιμότητα, Αρχιτεκτονική Εκπαίδευση, Αρχαία Ολυμπία, Νέα Αρχιτεκτονική σε Ιστορικό Περιβάλλον

1. Εισαγωγή: Αρχιτεκτονική κληρονομιά και Σύγχρονες προκλήσεις

Η αρχιτεκτονική κληρονομιά σήμερα βρίσκεται αντιμέτωπη με προκλήσεις και ραγδαίες εξελίξεις, οι οποίες εκτείνονται από τις φυσικές καταστροφές και τις πιέσεις της αστικής ανάπτυξης έως την εκμετάλλευση λόγω υπερτουρισμού, την εγκατάλειψη και την έλλειψη συντήρησης, έως και τις πολεμικές συγκρούσεις και την τρομοκρατία. Στην Ελλάδα, οι καταστροφικές πυρκαγιές του 2008 ανέδειξαν με δραματικό τρόπο τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην πολιτιστική κληρονομιά της Μεσογείου. Παρόμοιοι κίνδυνοι, όπως η διάβρωση των ακτών και οι πλημμύρες, καταγράφονται παγκοσμίως. Οι ένοπλες

συγκρούσεις, με πιο πρόσφατο παράδειγμα τον πόλεμο στην Ουκρανία, συνεχίζουν να απειλούν μνημεία και ιστορικούς τόπους, ενώ έργα μεγάλης κλίμακας και τουριστικές επενδύσεις όπως η εκτενής ανέγερση μεγάλων τουριστικών καταλυμάτων σε ελληνικά νησιά επιφέρουν συχνά αλλοίωση ή ακόμη και καταστροφή ευαίσθητων πολιτιστικών τοπίων. Ταυτόχρονα, ατυχήματα που οφείλονται σε αμέλεια, όπως η πυρκαγιά στην Παναγία των Παρισίων το 2019, ή η απουσία τακτικής φροντίδας και τεκμηριωμένης συντήρησης επιταχύνουν τη φθορά, με συνέπειες που γίνονται ορατές από ιστορικά μοναστηριακά συγκροτήματα έως αστικούς ιστορικούς ιστούς. Η αντιμετώπιση αυτών των σύνθετων προκλήσεων απαιτεί ολιστικές προσεγγίσεις, θεσμική επαγρύπνηση και ενεργό ρόλο των αρχιτεκτόνων, των ειδικών συντήρησης και της ευρύτερης κοινωνίας.

2. Η νέα αρχιτεκτονική ως ένθεση, παράθεση, εναπόθεση στο ιστορικό περιβάλλον

Οι αρχαιολογικοί χώροι και τα ερείπια ασκούν μια υποβλητική γοητεία, η οποία εδραιώνεται ήδη από τον 19ο αιώνα, μέσα από την αναζήτηση των εθνικών ριζών και της πολιτιστικής ταυτότητας. Σήμερα, η γοητεία αυτή έχει μετασηματιστεί σε έναν διαρκώς αυξανόμενο τουρισμό πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ νέα κτίρια και τοποθεσίες συνεχώς προστίθενται στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.

Ωστόσο, οι νεότερες γενιές επιθυμούν και αυτές να ανοικοδομήσουν, και ει δυνατόν, να δημιουργήσουν αρχιτεκτονήματα που στο μέλλον θα μπορούσαν να αποτελέσουν τμήμα της κληρονομιάς. Ήδη από την αρχιτεκτονική εκπαίδευση, οι φοιτητές καλούνται να εξετάσουν τη νέα αρχιτεκτονική ως "ένθεση", "παράθεση" ή "εναπόθεση" μέσα στο ιστορικό περιβάλλον, με στόχο όχι μόνο τη λειτουργική ένταξη αλλά και τη δημιουργία νοήματος. Η προσέγγιση αυτή όμως μεταβάλλεται, αντανάκλωντας τις διαφορετικές αντιλήψεις για την κληρονομιά και τα συνεχώς εξελισσόμενα κριτήρια αναγνώρισής της.

Ενδεικτικά, σε εποχές χωρίς θεσμοθετημένη προστασία των αρχαιοτήτων, η πρόταση του Karl Friedrich Schinkel το 1834 για την ένθεση των βασιλικών ανακτόρων στον εναπομείναντα χώρο ανάμεσα στα ερείπια της Ακροπόλεως, με τρόπο ώστε να "υποτάσσονται στα αρχαία μνημεία", έχει χαρακτηριστεί από ορισμένους ως "διακριτική" (Παπαγεωργίου-Βενετάς, 2001, σ. 128). Πέραν της αισθητικής ή λειτουργικής διάστασης, η παρέμβαση του Schinkel νοηματοδοτεί το βασίλειο του νεοσύστατου ελληνικού κράτους μέσα από τη σύνδεσή του με το αρχαίο παρελθόν.

Η εγγύτητα ενός νέου αρχιτεκτονήματος με το παλαιό δεν δημιουργεί μόνο οπτική και χωρική σχέση, παράγει και ερμηνευτικό πλαίσιο, εντάσσοντας το παλιό σε μια νέα αφήγηση. Όπως επισημαίνει ο Giancarlo di Carlo (1995), η διαδικασία του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού εμπεριέχει μια παλινδρόμηση μεταξύ "ανάγνωσης" και "πρότασης", παρόμοια με εκείνη της αρχαιολογικής έρευνας, κατά την οποία τα ευρήματα (δεδομένα) ερμηνεύονται και αποδίδονται μέσω αρχιτεκτονικής γλώσσας. Η διαδικασία αυτή ενισχύει τη συνέργεια παλαιού και νέου, σε μια παράθεση που μπορεί να είναι ταυτόχρονα αναφορική και αντιθετική.

Η "αντίθεση" ανάμεσα στην αξία του παλαιού και του νέου αποτελεί συχνά θεμελιώδη αισθητική αρχή. Όταν όμως η αντίθεση δεν είναι εφικτή ή επιθυμητή, τη θέση της καταλαμβάνει η "αναλογία", η οποία όμως, εάν δεν υποστηρίζεται από ουσιαστικό νοηματικό υπόβαθρο, κινδυνεύει να υποπέσει σε ταυτολογία.

Η "παράθεση" παλαιού και νέου, είτε με στόχο την ανάδειξη της αντίθεσης είτε της αναλογίας, λειτουργεί ως βάση για τη δημιουργία νοήματος. Ένα νέο αρχιτεκτόνημα μπορεί να "επινοήσει" το παλαιό, να ανασυστήσει, ότι έχει παρακμάσει, ξεχαστεί ή χαθεί, και μέσα από μια εννοιολογική προσέγγιση να το αναζωογονήσει, να το συμπληρώσει ή να το ερμηνεύσει εκ νέου.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα έρευνα εστιάζει στη σημασία της άντλησης νοήματος από την πολιτιστική κληρονομιά στο πλαίσιο της αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης. Η διερεύνηση πραγματοποιείται μέσω του μαθήματος Αστικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού, όπου εξετάζονται νέοι τρόποι σχεδιαστικής παρέμβασης στο ιστορικό και ευαίσθητο περιβάλλον της Αρχαίας Ολυμπίας, με βάση έννοιες και πρότυπα από τη διεθνή θεωρία και πρακτική

3. Η πολιτιστική κληρονομιά ως περιεχόμενο, στόχος και μέσον αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης

Καθώς οι πόλεις παγκοσμίως αυξάνουν ως προς τον πληθυσμό τους και γίνονται πιο ομοιογενείς γενικές (generic), τα αρχιτεκτονήματα που συγκροτούν την τοπική ταυτότητα και ενσαρκώνουν τη συλλογική μνήμη τείνουν να εξαφανιστούν. Ωστόσο, μέσα σε αυτό το κλίμα απειλής, η αρχιτεκτονική κληρονομιά μπορεί να λειτουργήσει ως αντίβαρο. Η εκπαίδευση γίνεται ο μοχλός όπου η συντήρηση συναντά τον μετασχηματισμό.

Το τριμερές παιδαγωγικό μοντέλο — *πολιτιστική κληρονομιά ως περιεχόμενο, στόχος και μέσον αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης*— προσφέρει ένα ισχυρό θεωρητικό πλαίσιο για τη σύγχρονη αρχιτεκτονική εκπαίδευση. Βάσει αυτού, η κληρονομιά δεν είναι απλώς αποθήκη μνήμης του παρελθόντος, αλλά εργαλείο για τον σχεδιασμό ενός ηθικού, ευφάνταστου και βιώσιμου μέλλοντος. Το κτισμένο περιβάλλον αποτελεί φορέα μνήμης, μια "ζωντανή αφήγηση" που δύναται να αποκωδικοποιηθεί ως ιστορία. Ο τρόπος που διδασκόμαστε από αυτό και το μεταφράζουμε για το μέλλον αλλάζει διαρκώς. Για παράδειγμα, ο Ναπολέον οραματίστηκε το Παρίσι ως ένα ανοιχτό μουσείο, ένα αστικό τοπίο-έκθεμα που θα εκπαιδεύε πολίτες και επισκέπτες μέσα από την ιστορική του αρχιτεκτονική. Αντιθέτως, οι Φουτουριστές τον 20ό αιώνα απέρριψαν το παρελθόν ως βάρος και πρότειναν τη ριζική διαγραφή του, ακόμη και την καταστροφή πόλεων-συμβόλων όπως η Βενετία. Οι διαφορετικές στάσεις απέναντι στην κληρονομιά αντικατοπτρίζονται και στην εκπαιδευτική πρακτική. Οι Ruskin και Viollet-le-Duc τόνισαν την αξία της ιστορικής αρχιτεκτονικής, ενώ το Μοντερνιστικό κίνημα – ειδικά στο Bauhaus – αφαίρεσε πλήρως τα μαθήματα ιστορίας από το πρόγραμμα σπουδών.

Στο παρόν πλαίσιο, όπου η πολιτιστική κληρονομιά και η τοπική ταυτότητα απειλούνται από την παγκοσμιοποίηση, την κλιματική κρίση, τον υπερτουρισμό και τις γεωπολιτικές εντάσεις, η εκπαίδευση καλείται να επαναπροσδιοριστεί. Η αρχιτεκτονική κληρονομιά δεν αποτελεί μόνο μαρτυρία του παρελθόντος, αλλά συμβάλλει σημαντικά στην κατανόηση της σύγχρονης ταυτότητας και στον σχεδιασμό του μέλλοντος. Βάσει αυτών, προκύπτουν κρίσιμα ερωτήματα όπως:

- Ποια είναι η αξία της γνώσης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς;
- Ποια κτίρια/περιοχές θεωρούνται "άξια" διατήρησης και γιατί;
- Πότε η ιστορική συνείδηση εμποδίζει και πότε προωθεί τη δημιουργική έκφραση;
- Ποιο ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η τεχνολογία στην προσέγγιση και διαχείριση της κληρονομιάς;
- Ποιοι θεσμοί, πρόσωπα και επαγγελματίες μπορούν να διαχειριστούν υπεύθυνα την ισορροπία μεταξύ διατήρησης και ανανέωσης;

Προς απάντηση των παραπάνω, η παιδαγωγική προσέγγιση στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Πατρών καθορίζεται από τις παρακάτω τρεις διαστάσεις συσχέτισης μεταξύ πολιτιστικής κληρονομιάς και αρχιτεκτονικού/πολεοδομικού σχεδιασμού.

A. Η πολιτιστική κληρονομιά ως 'Περιεχόμενο' της αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης: Σε αυτή τη διάσταση, η κληρονομιά αποτελεί γνωστικό αντικείμενο. Οι φοιτητές μπορούν να μάθουν για το παρελθόν, να μελετήσουν το ιστορικό παλίμψηστο, μορφολογίες και τυπολογίες, τεχνικές,

υλικά, κοινωνικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα. Η ιστορική γνώση δεν είναι απλώς πληροφορία, αλλά στοιχείο που διαμορφώνει κρίση, αισθητική και ευαισθησία. Το να εκπαιδευτεί κανείς μέσα στην κληρονομιά σημαίνει να αποκτήσει επίγνωση της διαχρονικότητας, της πολυπλοκότητας και της σημασίας του δομημένου χρόνου.

Β. Η πολιτιστική κληρονομιά ως 'Σκοπός' της αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης: Σε αυτή τη διάσταση, η εκπαίδευση στοχεύει στη διαμόρφωση όχι μόνο επαγγελματιών αλλά και πολιτών που θα σέβονται, θα προστατεύουν, και θα εμπλουτίζουν την πολιτιστική κληρονομιά. Οι φοιτητές δεν μαθαίνουν μόνο 'για' την κληρονομιά, αλλά εκπαιδεύονται 'προς όφελός της'. Σκοπός είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων αποκατάστασης, τεκμηρίωσης, αλλά και η δημιουργία νέας αρχιτεκτονικής που βρίσκεται σε διάλογο με το παρελθόν και που εν δυνάμει θα αποτελέσει την κληρονομιά του μέλλοντος.

Γ. Η πολιτιστική κληρονομιά ως 'Μέσον' στην αρχιτεκτονική εκπαίδευση: Σε αυτό το επίπεδο, η κληρονομιά γίνεται εργαλείο εκπαίδευσης. Χρησιμοποιείται ως μέσο για να διδαχθούν οι φοιτητές ευρύτερες αξίες όπως είναι η κοινωνική συνοχή, η πολιτισμική κατανόηση, και η περιβαλλοντική ευθύνη. Η μάθηση μέσω της κληρονομιάς δεν έχει ως αποκλειστικό στόχο την ίδια την κληρονομιά, αλλά τη διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής παιδείας στο σύνολό της. Το παρελθόν γίνεται αφορμή και πεδίο εξάσκησης για την ερμηνεία του υπάρχοντος κτισμένου περιβάλλοντος και για τον οραματικό σχεδιασμό του μελλοντικού.

4. Σχεδιαστικές παρεμβάσεις στα πλαίσια του Αστικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού

4.1 Τουρισμός και ευαίσθητα ιστορικά τοπία: Η περίπτωση της Αρχαίας Ολυμπίας

Μεταπολεμικά, ο τουρισμός, ως τομέας που συνεχώς διογκώνεται, και ο οποίος καταγράφει μια από πολλές απόψεις ενδιαφέρουσα εξελικτική πορεία, έχει εδραιωθεί ως ο κινητήρας, ή ένας εκ των βασικών πυλώνων της εθνικής οικονομίας. Κοιτώντας πίσω, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς πως η φρενήρης αυτή ανάπτυξή του τουρισμού στην Ελλάδα έχει θεμελιωθεί πάνω στο δίπολο «ιστορία και τοπίο».

Αφενός η επιβλητική γοητεία των ερείπων είναι καθοριστική. Στα πλαίσια της εκ νέου αναζήτησης των εθνικών ριζών για τη δημιουργία ταυτότητας, επέρχεται η ταύτιση της σύγχρονης Ελλάδας με μορφές από το κλασσικό παρελθόν όπως η Ακρόπολη και ο Παρθενώνας, ενώ ο σύγχρονος τουρίστας επαναπροσδιορίζεται, και ως μια νέα πιο απελευθερωμένη εκδοχή του κλασσικού περιηγητή, ταξιδεύει στη Μεσόγειο για να επαναανακαλύψει και να έρθει σε επαφή την κλασσική αρχαιότητα. Αφετέρου, με βάση το επίσης γοητευτικό φυσικό και ιδιαίτερο ανθρωπογενές τοπίο και σε συνδυασμό με το τοπικό κλίμα, καλλιεργείται μια κουλτούρα ελεύθερου χρόνου, ηδονιστικών δραστηριοτήτων και απολαύσεων του σώματος κάτω από τον ήλιο και δίπλα από τη θάλασσα. Και τα δυο αυτά στοιχεία, άλλοτε μεμονωμένα, άλλοτε σε συνδυασμό μεταξύ τους και συχνά εμπλουτισμένα με στοιχεία της σύγχρονης αρχιτεκτονικής παράδοσης, αποτελούν διαχρονικά το θέμα και απεικονίζονται ποικιλοτρόπως στις αφίσες του ΕΟΤ. Και κάπως έτσι κατασκευάζεται ως προϊόν η θελκτική εικόνα, ή ο μύθος της σύγχρονης Ελλάδας.

Παρατηρείται λοιπόν η εξής συνθήκη: οι αρχαιολογικοί χώροι μετασχηματίζονται και ανακατασκευάζονται, τα πιο σημαντικά μνημεία αναστηλώνονται και κατ' επέκταση, τα αρχαιολογικά μνημεία και σύνολα πυροδοτούν --ως τουριστικοί προορισμοί και συνεπώς σημαντική πηγή εισόδων για τις τοπικές κοινωνίες και την χώρα-- την ανάπτυξη παρακείμενων οικισμών ή τη δημιουργία νέων αστικών συγκεντρώσεων και την κατασκευή σύγχρονων κτηρίων για την κάλυψη των αναγκών των επισκεπτών. Ωστόσο, η εισαγωγή νέων αρχιτεκτονημάτων που βρίσκονται σε φυσική εγγύτητα με το παλαιό όχι μόνο

διαμορφώνει μια νέα οπτική και χωρική σχέση μαζί του αλλά επιφέρει την λειτουργική, οικονομική και εννοιολογική αναβίωση του ιστορικού περιβάλλοντος.

Η οικιστική ανάπτυξή στο ιστορικό τοπίο γίνεται, τις περισσότερες φορές, χωρίς στρατηγική σχεδιασμού αλλοιώνοντάς το, πολλές φορές ακούσια, μέσω της ραγδαίας αστικοποίησης και της τουριστικής ανάπτυξης, παράγοντας ένα κτισμένο περιβάλλον χαμηλής αισθητικής και περιβαλλοντικής ποιότητας. Υπό αυτό το πρίσμα τα ζητήματα ένθεσης-παράθεσης-αντιπαράθεσης παλαιού και νέου, που έχουν να αντιμετωπίσουν οι σχεδιαστές σε μια νέα επέμβαση γίνονται εντονότερα και πολυπλοκότερα.

Η Ολυμπία, τόπος παγκόσμιας πολιτισμικής εμβέλειας, δεν αποτελεί εξαίρεση σε αυτόν τον κανόνα. Το σύγχρονο τοπίο της Ολυμπίας, ίσως το «υποβλητικότερο» στην Ελλάδα όπως το περιγράφει ο Νίκος Καζαντζάκης στο ταξίδι του στον Μοριά, πέρα από τον αρχαιολογικό χώρο, τον Αλφειό και τον Κλαδέο, τον Κρόνιο λόφος ως σημείο αναφοράς ανάμεσα σε περιμετρικές αναπτύξεις χαμηλών βουνών, περιλαμβάνει και τον σύγχρονο οικισμό.

Χωροθετημένος σε απόσταση από τον αρχαιολογικό χώρο, ο νέος οικισμός αναπτύσσεται κατά τον 20ο αιώνα και προσαρμόζεται προγραμματικά για την εξυπηρέτηση των διογκωμένων ροών των επισκεπτών και των τουριστών, μέσα από μια σειρά υποδομών και εγκαταστάσεων με θέμα τον πολιτισμό και αναψυχή. Μέρος αυτής της ανάπτυξης είναι και μια σειρά μεμονωμένων αξιόλογων έργων υψηλής Αρχιτεκτονικής ποιότητας που ανήκουν στη φάση του μεταπολεμικού εκμοντερνισμού όπως τα Ξενία 1&2 σχεδιασμένα από τον Άρη Κωνσταντινίδη, το νέο αρχαιολογικό μουσείο σχεδιασμένο από τον Πάτροκλο Καραντινό και το ξενοδοχείο Αμαλία σχεδιασμένο από τον Νίκο Βαλσαμάκη. Σε αντίθεση με αυτές τις προσπάθειες ανάπτυξης και ανάδειξης, η εικόνα της σύγχρονης Ολυμπίας αφορά σε ένα τοπίο χαμηλής αισθητικής και περιβαλλοντικής ποιότητας, ένα τοπίο σε αναζήτηση ταυτότητας, γεγονός που καθιστά την αναβάθμισή της μια σημαντική σχεδιαστική πρόκληση.

4.2. Στόχοι, μεθοδολογία και κατηγορίες παρέμβασης του σχεδιαστικού εργαστηρίου

Εστιάζοντας στην Αρχαία Ολυμπία, το εργαστήριο Αρχιτεκτονικού και Αστικού Σχεδιασμού του Τμήματος Αρχιτεκτόνων στο Πανεπιστήμιο Πατρών¹² ανέλυσε το τουριστικού φαινόμενο και τη σχέση του με το αρχαιολογικό τοπίο με σκοπό την αστική ανάπλαση του κτισμένου περιβάλλοντος και την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος μέσω της ένταξης νέας αρχιτεκτονικής. Η Αρχαία Ολυμπία μετατράπηκε τις τελευταίες δεκαετίες σε τουριστικό προορισμό εξαιτίας του αρχαιολογικού χώρου, ακολουθώντας μια διαδικασία ανάπτυξης που οδήγησε στην παραγωγή ενός τοπίου χαμηλής αισθητικής και περιβαλλοντικής ποιότητας. Η αντιμετώπιση της παραπάνω συνθήκης αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για την ανταπόκριση στην οποία απαιτείται η διαμόρφωση μιας νέας στρατηγικής αντιμετώπισής του δημόσιου χώρου, με νέα εργαλεία, για τη συγκρότηση μιας, εν τέλει, νέας σχεδιαστικής γλώσσας. Στα πλαίσια του εργαστηρίου επιχειρήθηκε η διαμόρφωση ενός νέου πλαισίου για τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης των αρχαιολογικών χώρων με τα σύγχρονα αστικά περιβάλλοντα, και κατ' επέκταση του συνόλου των αρχών που διέπουν τη διαχείριση του περιβάλλοντός ως πολιτιστικής κληρονομιάς προς τη βιώσιμη ανάπτυξή του.

Η πρώτη φάση της διερεύνησης αφορούσε την εις βάθος ανάλυση και κατανόηση της περιοχής, περιλαμβάνοντας μεταξύ άλλων σύνθετες μεθόδους χαρτογράφησης, αλλά και την ενδελεχή εξέταση αντίστοιχων παραδειγμάτων και έργων αναφοράς, κυρίως από τον διεθνή χώρο. Εν συνεχεία, ως ζητούμενο τέθηκε η διατύπωση σχεδιαστικών προτάσεων για επεμβάσεις στο τοπίο της σύγχρονης Ολυμπίας, αρθρωμένων πάνω σε τέσσερις κύριες θεματικές έρευνας, πιο συγκεκριμένα *το Τοπίο, τις Υποδομές, τα Μεγάλα Αντικείμενα και τον Δημόσιο Χώρο*, με στόχο, τόσο τη βελτίωση της καθημερινότητάς των κατοίκων και της

¹² Διδάσκοντες: Αίσωπος Γιάννης, Πανέτσος Γεώργιος, Ρόδη Άλκηστις, Παπαλαμπρόπουλος Λεωνίδας, Κανταρέλης Θεοδωρής.

εμπειρίας των επισκεπτών, όσο και την αποκατάσταση και ισχυροποίηση της φυσιογνωμίας της σύγχρονης πόλης της Ολυμπίας μέσα από τον επαναπροσδιορισμό των βασικών στοιχείων που τη συγκροτούν, αλλά και την αναπροσαρμογή της σχέσης της με τον αρχαιολογικό χώρο και το ευαίσθητο περιμετρικά σε αυτήν τοπίο, απαντώντας σε ερωτήματα που περιλαμβάνουν:

- τη διερεύνηση του τουριστικού φαινομένου και τις επιπτώσεις του στο ιστορικό, αστικό και φυσικό τοπίο,
- την λειτουργική και αισθητική συνύπαρξη του ιστορικού συνόλου με τις σύγχρονες αρχιτεκτονικές και αστικές παρεμβάσεις,
- την αναβίωση της μνήμης και την μετάδοση της αρχαιολογικής πληροφορίας στον επισκέπτη,
- τις πρότυπες σχεδιαστικές παρεμβάσεις σε ιστορικά και ευαίσθητα περιβάλλοντα, και
- τις σχεδιαστικές προσεγγίσεις που επιδιώκουν την ανάδειξη του παλαιού και, ταυτόχρονα, την αστική βιωσιμότητα του νέου.

Τόσο για την πιο ολοκληρωμένη ανταπόκριση στα σύνθετα ζητούμενα του θέματος, όσο και για την καλλιέργεια του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ των ομάδων και τα εκπαιδευτικά οφέλη που περιγράφουν ένα τέτοιο πλαίσιο, δημιουργήθηκαν οκτώ διακριτές σχεδιαστικές ενότητες/κατηγορίες σε ισάριθμες αντίστοιχες τοποθεσίες για την οργάνωση των προτάσεων με βάση τις τέσσερις κύριες θεματικές έρευνας.

Πιο συγκεκριμένα:

A. Η θεματική του *Τοπίου* περιελάμβανε τις εξής σχεδιαστικές ενότητες:

- “Αρχαιολογικός Περίπατος”: Σχεδιασμός της διαδρομής, από το χώρο στάθμευσης, κατά μήκος του αυτοκινητοδρόμου, έως την πόλη ή τον αρχαιολογικό χώρο. Η διαδρομή δημιουργεί ένα νέο περίπατο σε άμεσο διάλογο με το φυσικό τοπίο και με οπτικούς συσχετισμούς με το αρχαίο τοπίο και καταλήγει στην πόλη, ή, παρακάμπτοντάς την, στον αρχαιολογικό χώρο.
- “Πάρκο Αλφειού–Κλαδέου”: Διαμόρφωση της παρόχθιας έκτασης των ποταμών Αλφειού και Κλαδέου με στόχο την αναψυχή, την οικολογική εκπαίδευση και την ενημέρωση. Λειτουργική επανασύνδεση του Αλφειού ή/και του Κλαδέου με το οικιστικό σύνολο. Ευαίσθητοποίηση κατοίκων και επισκεπτών για το φυσικό περιβάλλον και ενημέρωση για το ρόλο των ποταμών στην ανάπτυξη της περιοχής.

B. Η θεματική των *Υποδομών* περιελάμβανε τις εξής σχεδιαστικές ενότητες:

- “Πύλη Ολυμπίας”: Μετασχηματισμός του τοπίου πριν τον κυκλοφοριακό κόμβο της Εθνικής Οδού σε “πύλη/τοπίο εισόδου” προς τη σύγχρονη και την αρχαία Ολυμπία. Η πύλη/τοπίο εισόδου θα αποτελέσει ένα νέο τοπόσημο και στοιχείο αναφοράς για την περιοχή.
- “Κόμβος”: Μετατροπή του κτιρίου του Σιδηροδρομικού Σταθμού και του περιβάλλοντος χώρου του σε δημόσιο χώρο τοπικής + υπερ-τοπικής σημασίας. Σύνδεση του χώρου του Σταθμού με το νέο, ανασχεδιασμένο χώρο στάθμευσης τουριστικών λεωφορείων, ταξί και ποδηλάτων καθώς και με την πορεία προς τη γέφυρα πάνω από τον Κλαδέο ποταμό που οδηγεί στο Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο.

Γ. Η θεματική των *Μεγάλων Αντικειμένων* περιελάμβανε τις εξής σχεδιαστικές ενότητες:

- “Κέντρο Αρχαιολογικής Έρευνας”: Επανάχρηση του ξενοδοχείου Μοτέλ Ξενία Ολυμπία 2 του Άρη Κωνσταντινίδη και δημιουργία ‘ερευνητικού κέντρου’ και υπαίθριας ‘γλυπτοθήκης’ στον άμεσο ή/και τον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο
- “Ανοικτό Ολυμπιακό Μουσείο”: Υπαίθρια σύνδεση του Παλαιού Αρχαιολογικού Μουσείου, που λειτουργεί ως Μουσείο Ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων της Αρχαιότητας, με το ανενεργό Μουσείο των Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων στη συμβολή των οδών Κοσμόπουλου και Αυγερίου. Η υπαίθρια σύνδεση/διαδρομή και η επιλεκτική τοποθέτηση

κατάλληλων “εκθεμάτων” θα δημιουργήσει ένα υπαίθριο ανοικτό Ολυμπιακό Μουσείο μέσα στη σύγχρονη πόλη

Δ. Η θεματική του *Δημόσιου Χώρου* περιελάμβανε τις εξής σχεδιαστικές ενότητες:

- “Πεζόδρομος Κονδύλη”: Ανάδειξη της ταυτότητας της σύγχρονης πόλης μέσω του κεντρικού της πεζοδρομημένου άξονα. Αναθεώρηση του χαρακτήρα του και επαναπροσδιορισμός του ρόλου και των λειτουργιών του. Αποσαφήνιση της αρχής και του τέλους του άξονα αυτού (κατάληξη στο χώρο εμπρός από το ξενοδοχείο Μοτέλ Ξενία Ολυμπία).

- “Όριο αρχαίας-νέας πόλης”: Συσχέτιση/σύνδεση των στοιχείων των δύο όχθων του ποταμού Κλαδέου μέσω μιας ακολουθίας δημόσιων χώρων, από τον μεγάλο άδειο χώρο εμπρός/κάτω από το Παλαιό Αρχαιολογικό Μουσείο έως τη σημερινή είσοδο του αρχαιολογικού χώρου.

Αποτέλεσμα του συνδυασμού και της συγκριτικής παράθεσης των ανεξάρτητων και αυτοτελών, αλλά ταυτόχρονα αλληλο-συσχετιζόμενων και κατά περίπτωση συμπληρωματικών μεταξύ τους σχεδιαστικών προτάσεων, είναι η διαμόρφωση ενός ενιαίου, συλλογικού οράματος για το μέλλον της σύγχρονης πόλης της Αρχαίας Ολυμπίας.

5. Επιλεγμένες Σχεδιαστικές παρεμβάσεις

5.1. Θεματική «Τοπίο»

Για την απάντηση στα ζητούμενα της πρώτης σχεδιαστικής κατηγορίας (“Αρχαιολογικός Περίπατος”) η πρόταση *THE PASSAGE OF TIME*¹³ συστήνει έναν εναλλακτικό τρόπο πρόσβασης στον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας μέσω της απευθείας μετάβασης των επισκεπτών από τον χώρο στάθμευσης κατά μήκος του αυτοκινητοδρόμου σε αυτόν. Αποτέλεσμα της επιδίωξης για την αρμονική ενσωμάτωση των νέων παρεμβάσεων στο ιστορικό τοπίο, είναι η δημιουργία ενός περιπάτου σε άμεσο διάλογο με το φυσικό τοπίο. Η έντεχνη απαλοιφή και η δημιουργία της ψευδαίσθησης της απουσίας των στοιχείων του σύγχρονου τοπίου μέσω του σχεδιασμού της διαδρομής, οδηγεί εν τέλει στην παραγωγή μιας ετεροχρονιστικής εμπειρίας, μιας ‘μετάβασης στον χρόνο’, που προετοιμάζει τον επισκέπτη για την είσοδό του στον αρχαιολογικό χώρο. Η διαδρομή που προτείνεται παρακάμπει εξολοκλήρου την σύγχρονη πόλη της Ολυμπίας και μαζί όλες τις μη επιθυμητές αντιπαραθέσεις που προκύπτουν από τη διαμεσολάβηση στοιχείων του σύγχρονου δομημένου τοπίου και επηρεάζουν την εμπειρία του επισκέπτη. Η χάραξη της διαδρομής πεζών μήκους 4 km, αφενός μεν λαμβάνει υπόψιν την προστασία του επισκέπτη από τους επικρατούντες ανέμους και τα άλλα καιρικά φαινόμενα, αφετέρου δε αξιοποιεί κατάλληλα την ιδιαίτερη μορφολογία του εδάφους, ενώ παράλληλα η στρατηγική χωροθέτηση των χώρων στάσης (αναψυκτήρια και παρατηρητήρια) γίνεται σε επιλεγμένα σημεία που δεν έχουν οπτική επαφή με στοιχεία που μαρτυρούν την σύγχρονη εποχή. Κατά το μήκος της διαδρομής τοποθετούνται συμπληρωματικά στοιχεία όπως στέγαστρα, τοιχία και γέφυρες κατασκευασμένα ως επί το πλείστον από οπλισμένο σκυρόδεμα. Το διευρυμένο πλατύσκαλο στις παρυφές του χώρου στάθμευσης ορίζει την αφετηρία της διαδρομής, ενώ η ελαφριά γέφυρα πάνω από τον Κλαδέο σηματοδοτεί την είσοδο στον αρχαιολογικό χώρο από το νότιο τμήμα του όπου γινόταν και η πρόσβαση κατά την αρχαιότητα.

Στο πλαίσιο της ίδιας σχεδιαστικής κατηγορίας, η πρόταση *THE OLYMPIC PATH*¹⁴ αφορά αντίστοιχα στη δημιουργία μίας εναλλακτικής διαδρομής με αφετηρία την στάση των λεωφορείων και τερματισμό το Μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας. Ο σχεδιασμός της νέας

¹³ Σταμάτη Βασιλική, *The passage of time: Μια μετάβαση στον χώρο και χρόνο της Αρχαίας Ολυμπίας*

¹⁴ Γιαννόπουλος, Ανδρέας & Καραγγέλλης, Νικηφόρος. *The Olympic path: Ένας εναλλακτικός αρχαιολογικός περίπατος*

αυτής διαδρομής με αναφορά στον Κρόνιο Λόφο, ο οποίος μετατρέπεται σε πυρήνα της σχεδιαστικής παρέμβασης, έχει ως βασικό στόχο την παραγωγή μίας νέας εμπειρίας του τοπίου της Αρχαίας Ολυμπίας για τον επισκέπτη, αποκλειστικά μέσω της νέας οπτικής σχέσης του με τον αρχαιολογικό χώρο. Η διαδρομή περιλαμβάνει τρεις σημαντικές ενδιάμεσες στάσεις. Η πρώτη στάση είναι όταν ο επισκέπτης αντιλαμβάνεται για πρώτη φορά η σχέση του με τον αρχαιολογικό κινούμενος δίπλα σε αυτόν. Τόσο οι οπτικές φυγές από το σημείο προς τον αρχαιολογικό χώρο όσο και τα καθιστικά της στάσης, με σαφή αναφορά στις αρχαίες οδούς, αποτελούν στοιχεία καθοριστικά για την νέα αντίληψη του τοπίου. Η δεύτερη στάση βρίσκεται στο ύψος του Ολυμπιακού Σταδίου, ενός από τα πιο σημαντικά σημεία του αρχαιολογικού χώρου αλλά και ολόκληρης της Ολυμπίας. Η παρέμβαση περιλαμβάνει κερκίδες που οργανώνονται στον χώρο ως νοητή προέκταση του Αρχαίου σταδίου, προσομοιώνοντας εν δυνάμει τη συνθήκη των αρχαίων αγώνων. Τέλος, η τρίτη στάση βρίσκεται στην βορειοανατολική πλευρά του Κρονίου Λόφου. Αν και σε απόσταση πλέον από τον αρχαιολογικό χώρο, η επανάληψη της τυπολογίας των καθισμάτων και η ροϊκή τοποθέτηση τους στον χώρο λειτουργούν ως αναφορά σε αυτόν, καθιστώντας η διαδρομή νοηματικά και χωρικά συνεκτική. Κατά την ολοκλήρωση της διαδρομής, η επιστροφή από το Μουσείο στην αφετηρία πραγματοποιείται μέσω της διαμορφωμένης κοίτης του Κλαδέου ποταμού, η οποία γίνεται με τη χρήση μεγάλων τεχνητών λίθων που κατασκευάζονται από με την κατάλληλη χρήση οργανικής ύλης και με την επεξεργασία ανακυκλώσιμων υλικών που προέρχονται από τα απορρίμματα των επισκεπτών.

Στόχος της πρότασης *Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΤΟΥ ΑΣΤΕΡΑ*¹⁵ είναι η ενεργοποίηση της παρόχθιας ζώνης στο σημείο όπου ο Κλαδέος ποταμός εκβάλλει στον Αλφειό, στο πλαίσιο που θέτει η δεύτερη σχεδιαστική κατηγορία με τίτλο “Πάρκο Αλφειού–Κλαδέου”. Η σχεδιαστική πρόταση προβλέπει τη δημιουργία ενός τοποσήμου μέσω μιας εικαστικής συμβολικής τοπιακής παρέμβασης, με αναφορά στη συνάντηση των καλύτερων αθλητών της αρχαιότητας κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών αγώνων. Ως αναπόσπαστο τμήμα του περιβάλλοντος της Αρχαίας Ολυμπίας και λειτουργική πλέον προέκταση του οικιστικού συνόλου, ο νέος τοπιακός σχηματισμός φιλοδοξεί να αναλάβει, μεταξύ άλλων, μέρος του φορτίου των δημόσιων δραστη-ριοτήτων πολιτισμού και αναψυχής. Το σχήμα της παρέμβασης σε κάτοψη επανερμηνεύει με δημιουργικό τρόπο τον σχηματισμό των άστρων έχοντας ως κέντρο το νοητό σημείο τομής των κεντρικών αξόνων των δύο ποταμών. Η επέμβαση αποκτά τρίτη διάσταση μέσω της δημιουργίας κερκίδων σε διαφορετικά επίπεδα, που βυθίζονται και επανααναδύονται ανάλογα με την στάθμη του νερού, η οποία έχει έντονες διακυμάνσεις ανάλογα με την εποχή. Οι κερκίδες αφενός μεν επιτρέπουν στον επισκέπτη να έρθει σε άμεση επαφή με τον ποταμό, αφετέρου δε, λειτουργούν ως αντιπλημμυρικό έργο για την προστασία των καλλιέργειών και του αρχαιολογικού χώρου όταν η στάθμη των δύο ποταμών ανεβαίνει (ένα χρόνιο πρόβλημα της περιοχής που οδήγησε και στην βύθιση αρχαίων μνημείων και ευρημάτων). Για την εξυπη-ρέτηση της πρόσβασης στο σημείο από τον σύγχρονο οικισμό και τον αρχαιολογικό χώρο, προτείνεται η κατασκευή ενός υπερυψωμένου διάτρητου μεταλλικού διαδρόμου κατά μήκος της ανατολικής όχθης του Κλαδέου, που εξυπηρετεί την ανεμπόδιση υποκείμενη σε αυτόν την ροή του νερού, την ανάπτυξη της χλωρίδας και την μετακίνηση μικρών έμβιων οργανισμών.

5.2. Θεματική «Υποδομές»

Η σχεδιαστική πρόταση *OLYMPIA TRAIN HUB*¹⁶ επιχειρεί την αναβάθμιση και λειτουργική ενσωμάτωση της περιοχής του σταθμού για την απάντηση στα ζητούμενα της σχεδιαστικής

¹⁵ Γλωσσίδα Ελένη. *Ο καθρέφτης του αστερά (the star mirror): Τοπιακή εικαστική παρέμβαση στο σημείο συνάντησης δυο ποταμών*

¹⁶ Κόλλια Ελένη, Μπαντής Χρυσόστομος. *Olympia train hub: Νέοι χώροι ‘υποδοχής’ στην Αρχαία Ολυμπία*

κατηγορίας με τίτλο «Κόμβος». Δεδομένης της κατάστασης αδράνειας του διατηρητέου κτιρίου του σταθμού και των συνθηκών υποβάθμισης του δημόσιου χώρου που το περιβάλλει, στόχος της σχεδιαστικής παρέμβασης είναι η μετατροπή της περιοχής αυτής σε σημείο «υποδοχής», που σηματοδοτεί την άφιξη και είσοδο των επισκεπτών στην πόλη της Αρχαίας Ολυμπίας και τους κατευθύνει προς τον αρχαιολογικό χώρο. Ο νέος «κόμβος» περιλαμβάνει το παλαιό και το νέο κτήριο του σταθμού, την πλατεία και τον πύργο του ωρολογίου και σχεδιάζεται με την επιδίωξη να ενταχθεί και ταυτόχρονα να αναδείξει το αστικό, αρχαιολογικό και φυσικό περιβάλλον της Αρχαίας Ολυμπίας, ενισχύοντας έτσι τόσο τον τουρισμό όσο και την τοπική κοινωνία και οικονομία. Το ρολόι αποτελεί ένα τοπόσημο για την ευρύτερη περιοχή και σηματοδοτεί την είσοδο στο κτίριο και τον χώρο της πλατείας. Η πλατεία, που περιβάλλεται από ζώνες πρασίνου, περιλαμβάνει σημεία στάσης, προσφέροντας ταυτόχρονα ελεύθερο χώρο για τη φιλοξενία διάφορων δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων. Το κτιριακό συγκρότημα του σταθμού χωρίζεται σε δύο τμήματα τα οποία συνδέονται μέσω κοινής οροφής που αναπτύσσεται σε διαφορετικές στάθμες. Το βόρειο τμήμα λειτουργεί ως σταθμός τρένου, επαν-ενεργοποιώντας το διατηρητέο κτίριο του σταθμού ως εκδοτήριο εισιτηρίων και την αποβάθρα με καθιστικά για τους επιβάτες. Το νέο νότιο τμήμα διαθέτει στο ισόγειο έναν θεματικό εκθεσιακό χώρο για την ιστορία της Ολυμπίας. Στον πρώτο όροφο υπάρχει χώρος εστίασης και εξέδρα με θέα την πόλη και το φυσικό τοπίο της Ολυμπίας.

Για την ίδια σχεδιαστική κατηγορία, η πρόταση *SOCIALITY NODE*¹⁷ προβλέπει επίσης τη δημιουργία ενός κόμβου στην περιοχή του σιδηροδρομικού σταθμού, που θα λειτουργήσει ως σημείο άρθρωσης της σύγχρονης πόλης, με τις υποδομές της και την πορεία προς τον αρχαιολογικό χώρο. Σημείο εκκίνησης αποτελεί η παρατήρηση της τοπικής διαφοροποίησης του κατά τ' άλλα ομοιογενούς, ορθοκανονικού ιστού στην περιοχή γύρω από τον σιδηροδρομικό σταθμό. Σε μια απόπειρα εργαλειοποίησης και νοηματοδότησης της συγκεκριμένης ιδιαιτερότητας, η παρέμβαση φιλοδοξεί να αποτελέσει χώρο σύγκλισης των υποδομών της πόλης και ταυτόχρονα έναν ζωτικής σημασίας δημόσιο χώρο, που θα εξελιχθεί σε βασικό σημείο συνάντησης για κατοίκους αλλά και τους επισκέπτες. Το νέο κτίριο του σταθμού σχεδιάζεται ώστε να αναλάβει το μεγάλο και ετερογενές προγραμματικό φορτίο που υπαγορεύει η υποστήριξη αυτού του οράματος, φιλοξενώντας νέες χρήσεις με θέμα την αναψυχή, τον πολιτισμό και το εμπόριο που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, ένα αναψυκτήριο, μια γκαλερί, έναν χώρο εκθέσεων και ένα κατάστημα τοπικών προϊόντων. Στον αντίποδα, ο περιβάλλον δημόσιος χώρος διαμορφώνεται με τρόπο τέτοιο που παραμένει συνεκτικός και «ανοικτός» για τους πεζούς επισκέπτες, καθώς βοηθητικές χρήσεις όπως χώροι στάθμευσης χωροθετούνται σε απόσταση από το κτίριο στο όριο της περιοχής μελέτης.

5.3. Θεματική «Μεγάλα Αντικείμενα»

Η σχεδιαστική πρόταση *A WALK THROUGH XENIA*¹⁸ αφορά στην επανάχρηση του ξενοδοχείου Μοτέλ Ξενία 2 σχεδιασμένα από τον Άρη Κωνσταντινίδη και στη δημιουργία 'ερευνητικού κέντρου' και υπαίθριας 'γλυπτοθήκης' στον άμεσο και τον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο του κτιρίου, με στόχο την ανταπόκριση την ανταπόκριση στα ζητούμενα της πρώτης σχεδιαστικής κατηγορίας της συγκεκριμένης ερευνητικής θεματικής. Τα Μοτέλ Ξενία 1 και 2 οριοθετούν από κοινού τη σύγχρονη πόλη της Αρχαίας Ολυμπίας, όντας τοποθετημένα στο όριο του αστικού ιστού κατά μήκος του κύριου οδικού άξονα που τον διατρέχει από Βορρά προς Νότο. Δεδομένης της εικόνας υποβάθμισης και της κατάστασης φθοράς στην οποία έχει περιέλθει το κτίριο συγκριτικά και με το Ξενία 1, η σχεδιαστική πρόταση, πέρα από την εκ νέου προγραμματική και λειτουργική ενεργοποίηση του, έχει

¹⁷ Scimia, Mateo. *Sociality node*

¹⁸ Αμπατιέλου Αντωνία, Χαραλαμποπούλου Ασημίνα. *A walk through Xenia: Διαμόρφωση υπαίθριας γλυπτοθήκης στο Ξενία της Αρχαίας Ολυμπίας*

στόχο την ανάδειξη της αξίας του μέσω της μετατροπής του σε τοπόσημο που θα σηματοδοτεί την βόρεια είσοδο της Αρχαίας Ολυμπίας. Ως αφετηρία της συνθετικής διαδικασίας επιλέχθηκε ο προεκτεταμένος άξονας του κτηρίου που καθόριζε την πρόσβαση στην είσοδο του ξενοδοχείου. Διαπιστώθηκε ότι η προέκταση αυτού τέμνει κάθετα σημαντικά στοιχεία του φυσικού τοπίου και του οδικού δικτύου της Αρχαίας Ολυμπίας. Τα γεωμορφολογικά στοιχεία ορίζουν τα άκρα του άξονα, με το πρώτο να βυθίζεται στον λόφο και το δεύτερο να καταλήγει στο ποτάμι. Δημιουργείται μια διαδρομή που διασχίζει επίσης τον κεντρικό δρόμο καθώς και τις σιδηροδρομικές γραμμές. Γλυπτά τοποθετούνται κατά μήκος του άξονα, που διαπέρνα μέρος της στοάς του κτιρίου και επικαλύπτεται με τη δαπεδόστρωση του υφιστάμενου κτιρίου. Μία από τις βασικές συνθετικές προθέσεις ήταν η δημιουργία του «κατωφλιού». Για τον σκοπό αυτό κρίθηκε αναγκαίο να υπάρξει ένα δυνατό στοιχείο στην άλλη πλευρά του δρόμου, απέναντι από το Ξενία. Αυτό είναι ένα περίπτερο στο οποίο υιοθετείται ο κάναβος υποστυλωμάτων του Ξενία. Το δε τετράγωνο σχήμα και οι διαστάσεις της οροφής προκύπτουν από αυτές του αιθρίου του ξενοδοχείου. Η οροφή στρέφεται έτσι ώστε να εμφανίζεται μετωπι-κά στον επισκέπτη και τοποθετείται στο κατάλληλο ύψος ώστε να τραβάει το βλέμμα του.

Στο πλαίσιο της ίδιας σχεδιαστικής κατηγορίας, η πρόταση *REPURPOSING XENIA*¹⁹ επίσης διερευνά την επαν-ενεργοποίηση και μετατροπή του Μοτέλ Ξενία 2 σε κέντρο έρευνας και πολιτισμού. Η προσαρμοστική επανάχρηση αξιόλογων κτηρίων όταν αυτά δεν καλύπτουν πλέον σύγχρονες οικονομικές, λειτουργικές, ή αισθητικές απαιτήσεις θα απασχολεί όλο και περισσότερο τους σχεδιαστές εφόσον η λίστα προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς συνεχώς αυξάνεται και το σχετικό θεσμικό πλαίσιο εντείνεται και επεκτείνεται. Στην περίπτωση του εγκαταλελειμμένου ξενοδοχείου Ξενία, η επανένταξή του στον οικιστικό και κοινωνικό ιστό της Ολυμπίας παρουσιάζει πολλαπλές προκλήσεις: την σχεδιαστική προσέγγιση διατηρώντας την μνήμη και την αρχιτεκτονική αξία του υφιστάμενου κελύφους, την ένταξη στο ιδιαίτερα σημαντικό φυσικό αρχαιολογικό τοπίο, την ανάδειξή του ως τοπόσημο και την εύρεση ενός νέου ρόλου στην οικονομική και πολιτισμική ζωή της σύγχρονης πόλης. Η συνθετική διαδικασία της προτεινόμενης παρέμβασης βασίστηκε σε ένα χρονικό και ένα χωρικό τρίπτυχο. Το πρώτο, αφορά τη σχέση παρελθόντος-παρόντος-μέλλοντος και το δεύτερο, τη διαλεκτική σχέση επισκέπτη-εκθέματος και κτηρίου. Οι δυο αυτές συνθήκες γίνονται αντιληπτές ως διαδρομές με εκθέματα με κομβικό σημείο το κτήριο. Οι διαδρομές στον άξονα Ανατολής-Δύσης δημιουργούν έναν συνεχή διάλογο ανάμεσα στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, και στην πνευματική και υλική ανθρώπινη υπόσταση. Η διαδρομή από το Ξενία στο βουνό έχει οργανική μορφή και είναι λιθόστρωτη. Σε αυτήν, ο επισκέπτης θα έχει την δυνατότητα να συνδιαλλαγεί με αντίγραφα των γλυπτών του δυτικού αετώματος από τον ναό του Δια σε υπαίθριο χώρο όπως αρχικά εκθέτονταν. Αντίθετα, η διαδρομή προς τον Κλαδέο έχει γραμμική μορφή που προκύπτει από τον κάναβο φύτευσης του πορτοκαλαιώνα. Τα εκθέματα της είναι έργα γλυπτικής σύγχρονων καλλιτεχνών με πηγή έμπνευσης τα γλυπτά και πάλι του δυτικού αετώματος.

Σε μια ακόμη πρόταση για την ίδια σχεδιαστική κατηγορία, η σχεδιαστική παρέμβαση για *ΓΛΥΠΤΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ*²⁰ εστιάζει στο εγκαταλελειμμένο Ξενοδοχείο Ξενία. Το εμβληματικό κτήριο του αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη, τοποθετημένο στην είσοδο της πόλης της Ολυμπίας, περνάει απαρατήρητο και αποτελεί σύμπτωμα της έλλειψης προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και της γενικότερης υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος. Η πρόταση επιδιώκει την μετατροπή του πρώην ξενοδοχείου σε σύγχρονη Γλυπτοθήκη. Στόχος είναι η ενεργοποίηση του κτηρίου με την ελάχιστη παρέμβαση στον κτισμένο όγκο. Ως 'έποικος' στο αίθριο του μοντερνιστικού κτηρίου, εισάγεται μία κόλουμερη πυραμίδα ελαφρώς περιστρεφόμενη ως προς τον άξονα του

¹⁹ Λάμπου Κωνσταντίνα, Κατάκαλος Διονύσης. *Repurposing Xenia: Γλυπτοθήκη - διαδρομή στο χρόνο και χώρο*

²⁰ Δελέντα Ευαγγελία. *Γλυπτοθήκη και Ερευνητικό Κέντρο*

ξενοδοχείου. Ενστερνιζόμενο τη λογική του ‘κτήριο μέσα στο κτήριο’ και διατηρώντας άθικτο το υφιστάμενο κελυφος, εξασφαλίζουμε τους κατάλληλους εκθεσιακούς χώρους για μεγάλη ή μικρότερα γλυπτά. Ταυτόχρονα, η κόλουμερη πυραμίδα στο αίθριο του κτηρίου αποτελεί η ίδια ‘έκθεμα’ για τον επισκέπτη. Με την χειρονομία αυτή δημιουργούνται δύο νέοι κύριοι. χώροι. Ο ένας βρίσκεται στο εσωτερικό της πυραμίδας και φωτίζεται από την ανοιχτή κορυφή της και ο δεύτερος, στον ενδιάμεσο (in between) της πυραμίδας και των εσωτερικών όψεων στο αίθριο του κτηρίου.

Η σύγχρονη πόλη της Ολυμπίας διαθέτει ελάχιστες αθλητικές εγκαταστάσεις παρά το γεγονός ότι οφείλει τόσο την ύπαρξη όσο και την ανάπτυξή της στον αθλητισμό και στα ιδεώδη τα οποία εκφράζει. Για την απάντηση στα ζητούμενα της δεύτερης σχεδιαστικής κατηγορίας (“Ανοικτό Ολυμπιακό Μουσείο”) η πρόταση *ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ*²¹ επιχειρεί να καλύψει το κενό αυτό μέσω της δημιουργία ενός διαδραστικού υπαίθριου μουσείου Ολυμπιακών Αγώνων στην πόλη της Αρχαίας Ολυμπίας. Η συγκεκριμένη σχεδιαστική πρόταση επιχειρεί την ενσωμάτωση δραστηριοτήτων με θέμα τον αθλητισμό και τη σωματική άσκηση στην εμπειρία των επισκεπτών αλλά και στην καθημερινότητα των κατοίκων. Η προσέγγιση έχει ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα που βασίζεται στα τρία στοιχεία: άτομο -φύση -αθλητισμός. Συμπληρωματικά της περιήγησής τους στον αρχαιολογικό χώρο και τα μουσεία της Αρχαίας Ολυμπίας, οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε αθλοπαιδιές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες μέσα στη φύση. Για τον σκοπό αυτό προτείνονται νέοι τύποι υποδομών που προκύπτουν από τη μελέτη και επανερμηνεία τυπολογιών αρχαίων και αθλητικών εγκαταστάσεων όπως, για παράδειγμα, το γυμνάσιο και η παλαίστρα. Οι χώροι αυτοί προορίζονται όχι μόνο για τους επισκέπτες αλλά και για τους κατοίκους, ενσωματώνοντας έτσι την άθληση στην καθημερινότητα των πολιτών της Ολυμπίας. Η προτεινόμενη διαδρομή περιλαμβάνει χώρους άθλησης, κίνησης, στάσης και παρατήρησης. Στα δύο άκρα της διαδρομής διαμορφώνονται πλατώματα για ελεύθερη άθληση και ευεξία (π.χ. καλαθοσφαίριση, yoga, pilates, χορός, ατομική άσκηση), ενώ κατά μήκος αυτής τοποθετούνται ξύλινα περίπτερα που επιτρέπουν την ή την αθλητική δραστηριότητα και την παρατήρηση του τοπίου. Σημεία ημιβραχώδη ανάμεσα από τα μονοπάτια ενδείκνυνται για αναρρίχηση, και πεζοπορία. Στο υψηλότερο σημείο της διαδρομής προτείνεται κατασκευή από πορόλιθο κατάλληλη για αθλήματα που απαιτούν σωματική δύναμη όπως η πάλη, με εμφανή την αναφορά στην τυπολογία της αρχαίας παλαίστρας. Αντίστοιχα, ένας διάδρομος μεγάλου παραπέμπει στο αρχαίο στάδιο ενώ ένας άλλος χώρος ιδανικός για νέα ολυμπιακά αθλήματα όπως η τροχοσανίδα παραπέμπει στην αρχιτεκτονική των αρχαίων λουτρών και τη ροή μέσα σε αυτά. Η περιήγηση και η βιωματική εμπειρία του ολυμπισμού ολοκληρώνεται στον υπαίθριο χώρο του σύγχρονου μουσείου Ολυμπιακών Αγώνων.

Η πρόταση *ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ*²² θέτει το εξής ερώτημα: θα μπορούσε η πόλη της αρχαίας Ολυμπίας μέσω των κατάλληλων σχεδιαστικών παρεμβάσεων να μετατραπεί σε ένα συνεχές ιστορικό βίωμα και μία ξεχωριστή χωρική εμπειρία με θέμα τη μνήμη των Ολυμπιακών αγώνων για τους επισκέπτες της; Ως απάντηση στο παραπάνω ερώτημα προκύπτει η ιδέα ενός υπαίθριου Ολυμπιακού μουσείου, βασισμένου στη δημιουργία μιας υπαίθριας διαδρομής που επιχειρεί να ενσωματώσει την ιστορία των αγώνων στον αστικό ιστό, εμπλουτίζοντας την εμπειρία του επισκέπτη και συμβάλλοντας στην διεύρυνση του ρόλου της σύγχρονης πόλης της Αρχαίας Ολυμπίας. για τη βιώσιμη ανάπτυξή της. Η σχεδιαστική πρόταση περιλαμβάνει 17 παρεμβάσεις σε στρατηγικά επιλεγμένα σημεία κατά μήκος της διαδρομής με αφετηρία το Παλιό Αρχαιολογικό

²¹ Σταφυλά Στυλιανή-Φιλοθέη, Τσακιρακάκης Κωνσταντίνος. *Ολυμπιακή Διαδρομή: υπαίθριο μουσείο στην Αρχαία Ολυμπία*

²² Καμπάνη Μαρία Ελένη, Φλέσσα Αιμιλία-Μαρία. *Υπαίθριο Ολυμπιακό μουσείο: μια διαδρομή, δεκαεπτά στάσεις, δεκατέσσερα αθλήματα*

Μουσείο και τελικό προορισμό το Σύγχρονο Μουσείο Ολυμπιακών Αγώνων. Σε μια διαδικασία επεξεργασίας που βασίζεται στην εφαρμογή των αρχών της μεθόδου του αστικού βελονισμού, τα σημεία αυτά λειτουργούν είτε συλλογικά ως μέρη της διαδρομής, είτε μεμονωμένα ως αυτόνομες αστικές παρεμβάσεις. Κριτήριο επιλογής των σημείων αποτέλεσε η αξιοποίηση ανενεργών χώρων και η ομαλή ένταξη των παρεμβάσεων στις υπάρχουσες συνθήκες του δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος. Ενδεικτικά, κατά μήκος της διαδρομής προτείνεται η δημιουργία περιπτέρου σε κεντρικό οικόπεδο μικρούς μεγέθους εντός της σύγχρονης πόλης, καθιστώντας το χώρο στάσης και παρατήρησης. Εκεί, ένα βατό γυάλινο δώμα επιτρέπει την παρατήρηση αγαλμάτων αρχαίων παλαιστών. Στη συνέχεια της διαδρομής εμφανίζεται μια επιμήκης "νησίδα" από ανισόπεδους κύβους τοποθετημένη στον άξονα ενός πεζοδρόμου, παράγοντας ένα ετερογενές πεδίο κίνησης και στάσης. Η επόμενη παρέμβαση, εντάσσει ελαφριές κατασκευές στα χρώματα του ολυμπιακού συμβόλου σε μια δενδρόφυτη περιοχή ακολουθώντας την τοπογραφία της περιοχής, δημιουργώντας έτσι μια πορεία μέσα στο πάρκο που αποδίδει τιμή στους αθλητές. Ολοκληρώνοντας τη διαδρομή, επιχειρείται η δυναμική ένταξη ενός ημιτελούς κτίσματος στη ζωή της πόλης μέσω της μετατροπής του σε χώρο εκθέσεων. Τα εκθέματα είναι ορατά από τον δημόσιο χώρο μέσω κατόπτρων, προσκαλώντας με αυτό τον τρόπο τον επισκέπτη να εισέλθει στον χώρο και ταυτόχρονα επαναπροσδιορίζοντας και επεκτείνοντας τα χωρικά όρια της έκθεσης.

5.4. Δημόσιος Χώρος

Η Ολυμπία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους και δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας. Ωστόσο, οι υποδομές της σύγχρονης πόλης κρίνονται ανεπαρκείς για την εξυπηρέτηση ενός οράματος για την ανάπτυξη του ποιοτικού τουρισμού καθώς έχουν προσαρμοστεί στην εξυπηρέτηση της βραχυχρόνιας παραμονής των επισκεπτών του αρχαιολογικού χώρου και των μουσείων, γεγονός που αποτυπώνεται μεταξύ άλλων και στο χαμηλής ποιότητας αστικό περιβάλλον. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, και ξανά μέσω της εφαρμογής των αρχών της μεθόδου του αστικού βελονισμού, η πρόταση ΑΣΤΙΚΟΣ ΒΕΛΟΝΙΣΜΟΣ²³ επιδιώκει τη δημιουργία ενός συστήματος αστικών υποδομών και δραστηριοτήτων σε νευραλγικά σημεία του αστικού ιστού της Ολυμπίας με στόχο την ενίσχυση των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων του τουρισμού και την μακροπρόθεσμη ωρίμανση και ανάπτυξη του ποιοτικού τουρισμού. Βασικό εργαλείο για την επίτευξη αυτού του στόχου στόχος αποτελεί η αισθητική και λειτουργική αναβάθμιση του πεζοδρόμου Κανδύλη μέσω της στρατηγικής επιλογής και χωροθέτησης των κατάλληλων προγραμμάτων στο πλαίσιο που θέτει η δεύτερη σχεδιαστική κατηγορία της συγκεκριμένης θεματικής. Προτείνεται η προσθήκη της διαγώνιας οδού Γ. Δούμα στο πεζοδρομημένο τμήμα και η τοποθέτηση ενός Ολυμπιακού Περιπτέρου στην είσοδο της Ολυμπίας, που λειτουργεί ως τοπόσημο κατευθύνοντας τους επισκέπτες στους διάφορους πόλους έλξης εντός του αστικού ιστού. Στη συνέχεια, εντοπίζονται 'ανενεργά' σημεία αστικού χώρου εκατέρωθεν του πεζοδρόμου, όπως εγκαταλελειμμένα ισόγεια κτηρίων, άδεια οικόπεδα ή ημιτελή κτίσματα όπου εντάσσονται τα παρακάτω νέα προγράμματα και δραστηριότητες: (α) ένα μικρό μουσείο σύγχρονης ιστορίας της πόλης και των Ολυμπιακών αγώνων, (β) ένα πολιτιστικό κέντρο με κατάλληλες υποδομές για διοργάνωση εκδηλώσεων, (γ) ένα μικρό υπαίθριο θέατρο για παραστάσεις, (δ) μια μικρή μονάδα παραγωγής και πώλησης τοπικών προϊόντων στο οποίο οι επισκέπτες μπορούν να παρακολουθούν και να συμμετέχουν στις διαδικασίες και (ε) ένα περίπτερο περιβαλλοντικής αγωγής που ενημερώνει και ευαισθητοποιεί για την φυσική βιοποικιλότητα της Ολυμπίας.

²³ Σαλευρή Αλίκη, Τράκας Χρήστος. *Αστικός βελονισμός: η μετατροπή της Αρχαίας Ολυμπίας σε ένα βιώσιμο πολιτιστικό και τουριστικό κόμβο*

Η πρόταση “*RECLAIMING THE CITY. Δίκτυο σχεδιαστικών παρεμβάσεων στον αστικό ιστό της Αρχαίας Ολυμπίας*”²⁴ διερευνά τρόπους αντιμετώπισης των παθογενειών του αστικού ιστού της σύγχρονης πόλης της Αρχαίας Ολυμπίας. Με δεδομένη την πύκνωση χρήσεων που απευθύνονται σε επισκέπτες και την απουσία χρήσεων για τους μόνιμους κατοίκους αντίστοιχα, βασικός της στόχος της πρότασης είναι, μέσω μιας σειράς εμβάσεων, ο επαναπροσδιορισμός του χαρακτήρα του κεντρικού της πεζοδρομημένου άξονα για την ισχυροποίηση της ταυτότητας της σύγχρονης πόλης για την επαναπόδοσή της εν τέλει στους κατοίκους της. Προτείνεται η τοποθέτηση στεγάστρων στους κάθετους δρόμους που «παραλαμβάνουν» τους επισκέπτες και τους οδηγούν προς τις νέες λειτουργίες κατά μήκος του κεντρικού πεζόδρομου. Για την ταυτόχρονη ανταπόκριση στις απαιτήσεις της τουριστικής δραστηριότητας, οι νέες χρήσεις πλαισιώνονται από τις υφιστάμενες δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό, διαμορφώνοντας μια σχέση αρμονικής συμβίωσης. Δημιουργούνται σημεία-στάσεις, ως μέρη μιας διαδρομής μέσα στην πόλη, λειτουργώντας ως κόμβοι κοινωνικής και πολιτιστικής δραστηριότητας. Τέσσερα αστικά κενά περιμετρικά της πόλης θα φιλοξενήσουν έναν υπαίθριο κινηματογράφο-θέατρο-εικαστικό χώρο, δύο πάρκα που θα λειτουργούν ως χώροι αναψυχής, δανειστικές βιβλιοθήκες, και μία αγορά όπου θα πραγματοποιούνται υπαίθριες εμπορικές δραστηριότητες. Οι χώροι αυτοί θα μπορούν να χρησιμοποιούνται ως χώροι συγκέντρωσης και κοινωνικής συναναστροφής και θα αποτελούν σημεία έλξης για τους κατοίκους καθ’ όλη τη διάρκεια της ημέρας. Με αυτόν τον τρόπο, εισάγονται νέα στοιχεία στην πόλη που θα αναζωογονήσουν πολιτιστικά, κοινωνικά και οικονομικά την τοπική κοινότητα, αναβαθμίζοντας σημαντικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων και την εμπειρία των επισκεπτών.

Παρόλο που βασικό κριτήριο για την ανάπτυξη των αρχαιολογικών χώρων της Ελλάδας αποτελούσε το φυσικό τους τοπίο, συχνά αυτό σήμερα δεν είναι εύκολα προσβάσιμο ακόμα και όταν η επισκεψιμότητα των ίδιων των αρχαιολογικών χώρων είναι μεγάλη. Το *RIVERSIDE REFLECTIONS*²⁵ εντοπίζει την συνθήκη αυτή και στην Αρχαία Ολυμπία όπου η πρόσβαση την περιοχή του ποταμού Κλαδέου εμποδίζεται από την φυσική βλάστηση και την έλλειψη σχεδιασμού και συντήρησης. Για την απάντηση στα ζητούμενα της δεύτερης σχεδιαστικής κατηγορίας (“Όριο αρχαίας-νέας πόλης”), η παρούσα σχεδιαστική πρόταση διερευνά μεθόδους ενεργοποίησης ευαίσθητων φυσικών περιβαλλόντων, στοχεύοντας μέσω εφήμερων κατασκευών στην ανάδειξη του ποταμού Κλαδέου και στη δημιουργία χώρων αναψυχής όπου οι επισκέπτες και οι κάτοικοι όλων των ηλικιών και όλων των ικανοτήτων θα έχουν τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με το υδάτινο στοιχείο καθώς και την χλωρίδα και πανίδα που αναπτύσσεται σε αυτό.

Μέσω της συνύπαρξης του περιπάτου, της στάσης και της πληροφόρησης δημιουργούνται διαφορετικές χωρικές ποιότητες κατά μήκος του ποταμού. Η παρέμβαση οριοθετείται από τις δύο υφιστάμενες γέφυρες και περιέχει τρεις διαφορετικές διαδρομές, τις οποίες χαρακτηρίζει η συνεχής εναλλαγή του πράσινου και του υδάτινου στοιχείου. Η πρώτη --δυτικά του ποταμού και από την μεριά της σύγχρονης πόλης-- περιβάλλεται από βλάστηση. Η δεύτερη δημιουργείται κατά μήκος του ποταμού και χρησιμοποιείται για περίπατο και για θέαση του αστικού και φυσικού τοπίου. Η τρίτη, ανατολικά του Κλαδέου, περιλαμβάνει χώρους στάσης και πληροφόρησης. Οι περισσότερες κατασκευές είναι αναδιπλούμενες, εφήμερες, αντιστρέψιμες και ως επί το πλείστον υλοποιούνται με τη χρήση φυσικών υλικών, παραπέμποντας στην αέναη αλλαγή που παρατηρείται στην φύση.

Τα προβλήματα που εντοπίζονται στην πόλη της Αρχαίας Ολυμπίας είναι, μεταξύ άλλων, η έλλειψη δημόσιων χώρων, η μη σαφής μετάβαση από το παλιό στο νέο και αντίστροφα, η μη αξιοποίηση υπαίθριων χώρων με ενδιαφέρουσες οπτικές φυγές, η απουσία σημείων

²⁴ Βαλερά Σοφία, Χρονοπούλου Ματίνα. *Reclaiming the city: δίκτυο σχεδιαστικών παρεμβάσεων στον αστικό ιστό της Αρχαίας Ολυμπίας*

²⁵ Ασημακοπούλου Μαρία, Ταμπάκη Γεωργία. *Riverside reflections: Olympian pathways*

στάσης και η απουσία κατάλληλων παρεμβάσεων για την εξυπηρέτηση αναγκαίων χρήσεων στον αρχαιολογικό χώρο. Στα πλαίσια της ίδιας σχεδιαστικής κατηγορίας (“Όριο αρχαίας- νέας πόλης”), η πρόταση *ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΜΕΤΑΞΥ ΔΥΟ ΕΠΟΧΩΝ*²⁶ στοχεύει στην επίλυση των παραπάνω προκλήσεων με κύριο γνώμονα τη σχέση του παλιού με το νέο και την ανάδειξη της ιστορικότητας του τόπου.

Κυριότερο στοιχείο της αρχιτεκτονικής πρότασης είναι η διάπλαση της διαδρομής από την πόλη στον αρχαιολογικό χώρο. Πλατώματα από σκυρόδεμα σπάνε τη γραμμικότητα της διαδρομής δημιουργώντας χώρους στάσης, ενώ γραμμικά στοιχεία από σκυρόδεμα που αποτελούν νοητές ενδείξεις κίνησης καθορίζοντας την κίνηση κατά τη διάρκεια της διαδρομής. Με αναφορά στις διαμορφώσεις του Δημήτρη Πικιώνη στο λόφο του Φιλοπάππου, επιλέχθηκε ο συνδυασμός του σκυροδέματος (που συμβολίζει το νέο) με τη πέτρα (που συμβολίζει το παλιό) για τη δαπεδόστρωση της διαδρομής, όπως και τα σχήματα που δημιουργούν οι μπετονένιες ζώνες να διακόπτονται από το συνολικό “κάδρο” της διαδρομής δίνοντας την αίσθηση ότι η συνέχεια ανάγεται σε ένα αόριστο και γενικό χώρο. Η κατασκευή και η επεξεργασία των επιφανειών θα γίνει με χειρονακτική εργασία για να επιτευχθεί το ανάλογο αισθητικό αποτέλεσμα. Στις επιμέρους παρεμβάσεις, υιοθετήθηκαν και επαναπροσδιορίστηκαν βασικές κτηριακές τυπολογίες των κτισμάτων του αρχαιολογικού χώρου. Κάποια από αυτά μεταφέρθηκαν αναλλοίωτα στις παρεμβάσεις επηρεάζοντας τη δομή και τη μορφή τους (όπως τις αναλογίες μήκους- πλάτους, το περιστύλιο και τον αριθμό των κιόνων, τον σχεδιασμό της κάτοψης με βάση το τρίπτυχο πρόναος-σηκός-οπισθόδομος, τον στυλοβάτη στο κάτω μέρος των δοκών), ενώ σε άλλα μεταβλήθηκε μερικώς η μορφή ή η εν γένει χωρική δομή τους (διατηρείται η διάταξη των κιόνων, ενώ αλλάζει η μορφή, ο αντίστοιχος χώρος με τον σηκό διατηρεί ένα μυστικισμό μέσω των εκθεμάτων). Τα δύο πρώτα περίπτερα που συναντά ο επισκέπτης καθώς απομακρύνεται από τη σύγχρονη πόλη παραπέμπουν στον αρχαίο δωρικό ναό. Αποτελούν σημεία στάσης- αναπαυτήρια, όσο και μέρη ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου ως χώροι έκθεσης. Η σημασία του συγκεκριμένου σημείου για ο σύνολο της διαδρομής έγκειται επίσης στο γεγονός ότι αποτελεί το μοναδικό ίσως σημείο ανεμπόδιστης παρατήρησης του Κρόνιου λόφου. Η επόμενη παρέμβαση, τα εκδοτήρια εισιτηρίων και τα καταστήματα τουριστικών ειδών, βρίσκονται στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου και αντλούν στοιχεία από το κτηριακό συγκρότημα των θησαυρών του αρχαίου ιερού. Κάτι που ισχύει και για την τελευταία ομάδα περιπτέρων στην διαδρομή προς το νέο αρχαιολογικό μουσείο στα βόρεια του αρχαιολογικού χώρου που κι αυτά εξυπηρετούν ίδιες χρήσεις με τα προηγούμενα.

6. Επίλογος

Η πρωτοφανής σύγχρονη συνθήκη, χαρακτηριζόμενη από την αυξανόμενη κινητικότητα και την έντονη αστάθεια σε παγκόσμιο επίπεδο, διαμορφώνει ένα πλαίσιο έντονων προκλήσεων για το φυσικό και δομημένο περιβάλλον αλλά και για την αρχιτεκτονική κληρονομιά. Η αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών καθιστά αναγκαία, μεταξύ άλλων, την ανάδειξη και αναβάθμιση του ρόλου της αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης, ενώ παράλληλα, κρίνεται κρίσιμος και ο επαναπροσδιορισμός του θεωρητικού πλαισίου γύρω από την πρόσληψη και τη διαχείριση του ιστορικού περιβάλλοντος. Εντός αυτού του πλαισίου, η κληρονομιά μετατρέπεται από απλή αποθήκη μνήμης του παρελθόντος σε εργαλείο για τον σχεδιασμό ενός ηθικού, ευφάνταστου και βιώσιμου μέλλοντος. ενώ αντίστοιχα, η νέα αρχιτεκτονική τείνει να γίνεται αντιληπτή ως “ένθεση”, “παράθεση” ή “εναπόθεση” μέσα στο ιστορικό περιβάλλον, με στόχο όχι μόνο τη λειτουργική ένταξη αλλά και τη δημιουργία νοήματος

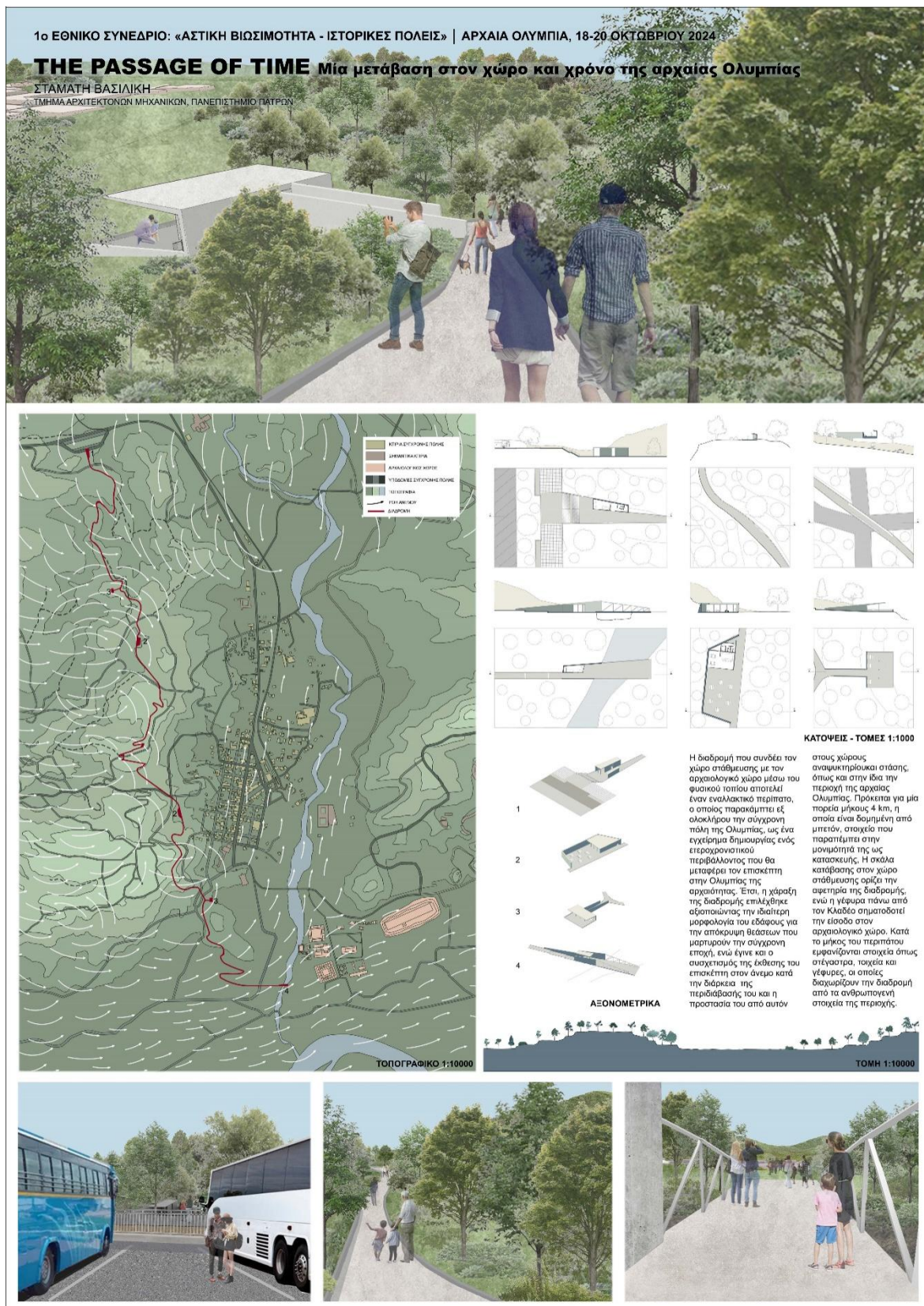
²⁶ Βλαχοπούλου Ειρήνη, Βοριζάνος Μιχάλης. *Διαδρομή μεταξύ δύο εποχών: μεταξύ της νέας και της Αρχαίας πόλης της Ολυμπίας*

Υπό αυτό το πρίσμα, στα πλαίσια εργαστήριου Αστικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού 2 του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Πατρών, η σύγχρονη πόλη της Αρχαίας Ολυμπίας μετατράπηκε σε πεδίο πειραματισμού και εφαρμογής όλων των παραπάνω αρχών. Στόχος ήταν να εξελιχθούν συμβατικά σχεδιαστικά εργαλεία, να υιοθετηθούν νέες εννοιολογικές προσεγγίσεις σχετικές με την ένταξη και συνύπαρξη της νέας αρχιτεκτονικής με το ιστορικό και φυσικό περιβάλλον και, τέλος, να διατυπωθούν νέες σχεδιαστικές προτάσεις για τη σχέση του τουριστικού φαινομένου με τα ευαίσθητα ή ιστορικά περιβάλλοντα εν γένει.

Βέβαια, ο επαναπροσδιορισμός της αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης ως διαδικασία επικαιροποίησης των καθιερωμένων συμβατικών σχεδιαστικών εργαλείων και μεθόδων για την ενεργοποίηση των αρχιτεκτόνων, αποτελεί τη μια όψη του νομίσματος, καθώς η σύνθετη φύση των προκλήσεων απαιτεί ολιστικές προσεγγίσεις και θεσμική επαγρύπνηση, μαζί με τον ενεργό ρόλο και της ευρύτερης κοινωνίας. Πέρα από την ανάγκη για καινοτομία στον σχεδιασμό, η απάντηση στις σημερινές προκλήσεις που αντιμετωπίζει το περιβάλλον απαιτεί και ισχυρή πολιτική βούληση. Αυτή προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, την υιοθέτηση νέων μοντέλων διακυβέρνησης, την ευαισθητοποίηση όλων των αρμόδιων φορέων, την έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση της κοινής γνώμης και την καλλιέργεια συλλογικής συνείδησης πάνω σε θέματα που αφορούν την αρχιτεκτονική και την πόλη, αλλά και τη διαχείριση του περιβάλλοντός εν γένει ως πολιτιστικής κληρονομιάς προς τη βιώσιμη ανάπτυξή του.

Βιβλιογραφία - Αναφορές

- Machat, Ch., Ziesemer, J. (επιμ.), 2020. *HERITAGE AT RISK. World Report 2016-2019 on Monuments and Sites in Danger*. Berlin, hendrik Bäbler verlag.
- Pallasmaa, J., 2007. «Space, Place, Memory, and Imagination: The Temporal Dimension of Existential Space», στο: M. Treib (επιμ.), *Spatial Recall: Memory in Architecture and Landscape*. New York, NY: Routledge.
- Παπαγεωργίου-Βενετάς, Α., 2001. *Αθήνα. Ένα Όραμα του Κλασικισμού*. Αθήνα: Καπόν
- Ρόδη, Α., 2018. «Εννοιολογικές Αναγωγές του Παλαιού και του Νέου στον Αστικό Σχεδιασμό» στο Στ. Τσέτης (επιμ.) *Μνήμη και Αστικό Φαινόμενο*. Αθήνα: Μίλητος, σσ. 176-204
- Ruskin, J., Rogers, B., 1849. «The seven lamps of architecture», London: Smith, Elder.
- Solà-Morales De, I., 1985. «From Contrast to Analogy. Developments in the Concept of Architectural Intervention», *Lotus*, 46, σσ. 37-45.
- Τσέτης, Στ., (επιμ.), 2018. *Μνήμη και Αστικό Φαινόμενο*. Αθήνα: Μίλητος
- Veldpauw, Loes., 2015. *Historic Urban LandScapes. Framing the Integration of Urban and Heritage Planning in Multilevel Governance* (διδακτορική διατριβή). Eindhoven: Eindhoven University of Technology.
- Καζαντζάκης, Ν., 2011. *Ταξιδεύοντας: Ιταλία, Αίγυπτος, Σινά, Ιερουσαλήμ, Κύπρος, Ο Μοριάς*, Εκδόσεις Καζαντζάκη, Αθήνα, σσ. 230-237.
- Αίσωπος, Γ., (επιμ.), 2015. *Τοπία τουρισμού: Ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα*, Αθήνα: Δομές.
- Kriesis, A., 1965. *Greek Town Building*. Athens, National Technical University of Athens, σσ. 75-86.
- Fehlmann, M., 2007. “As Greek As it Gets: British Attempts to Recreate the Parthenon”, *Rethinking History*, τευχ. 11, ν. 3, σσ. 353 –377.
- Παπαγεωργίου, Δ., 2013, (1η έκδοση 1890). *Ολυμπία και Ολυμπιακοί Αγώνες*, Αθήνα: Εκδόσεις Καπόν.
- Αντωνάκης, Δημήτρης, 2013. *Δημήτρης Πικιώνης: Δύο Διαλέξεις*, Αθήνα: Δομές, σ. 45
- Corner, J., 1999. “The Agency of Mapping: Speculation, Critique and Invention”. Στο Cosgrove, Denis (επιμ.), *Mappings*. London: Reaktion Books, σσ. 213-254.

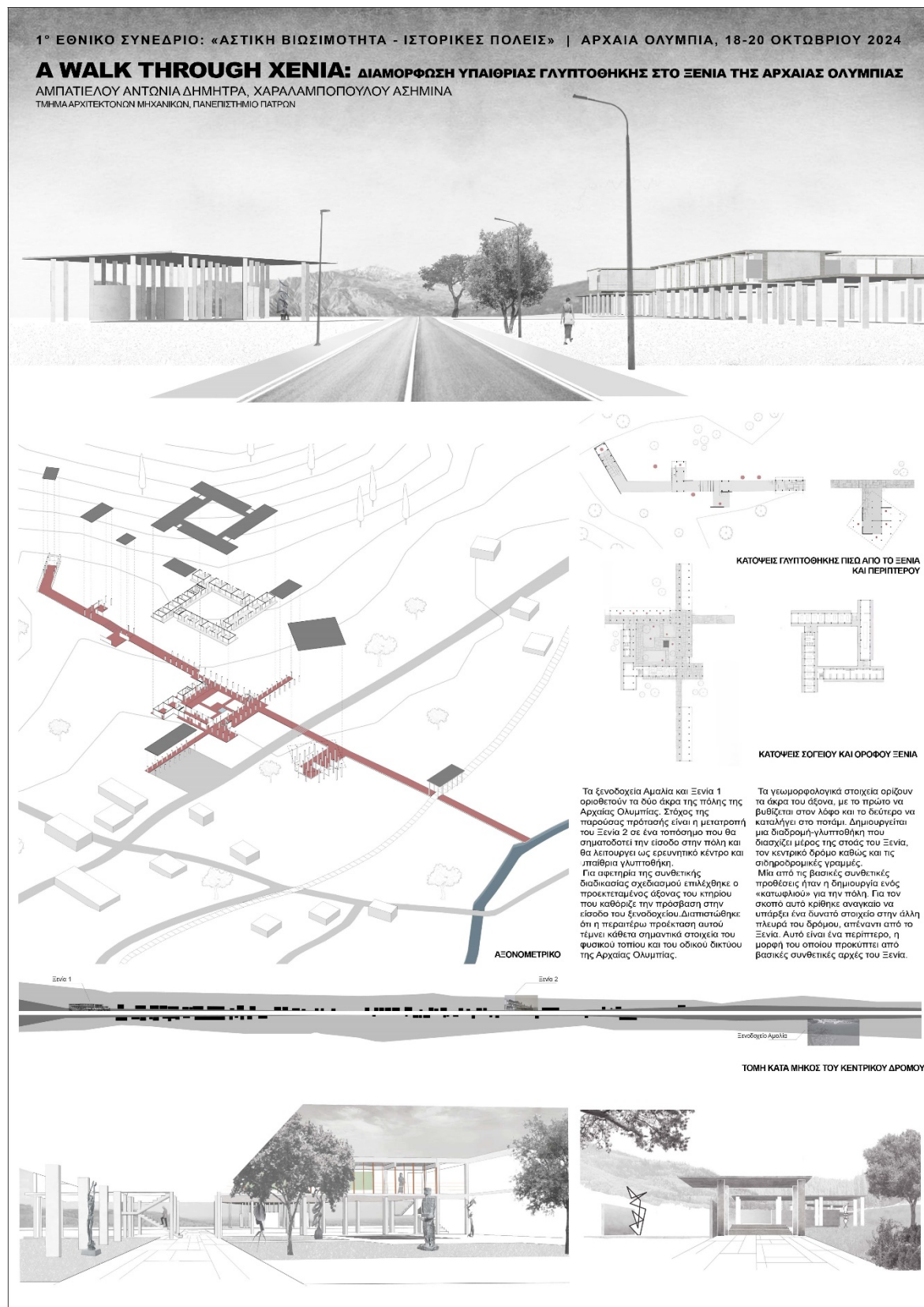

1. THE PASSAGE OF TIME: ΜΙΑ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
Σταμάτη Βασιλική. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

2. RIVERSIDE REFLECTIONS: OLYMPIAN PATHWAYS

Ασημακοπούλου Μαρία. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
Ταμπάκη Γεωργία. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

3. A WALK THROUGH XENIA: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΠΑΙΘΡΙΑΣ ΓΛΥΠΤΟΘΗΚΗΣ ΣΤΟ ΞΕΝΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
 Αμπατιέλου Αντωνία. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
 Χαράλαμποπούλου Ασημίνα. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

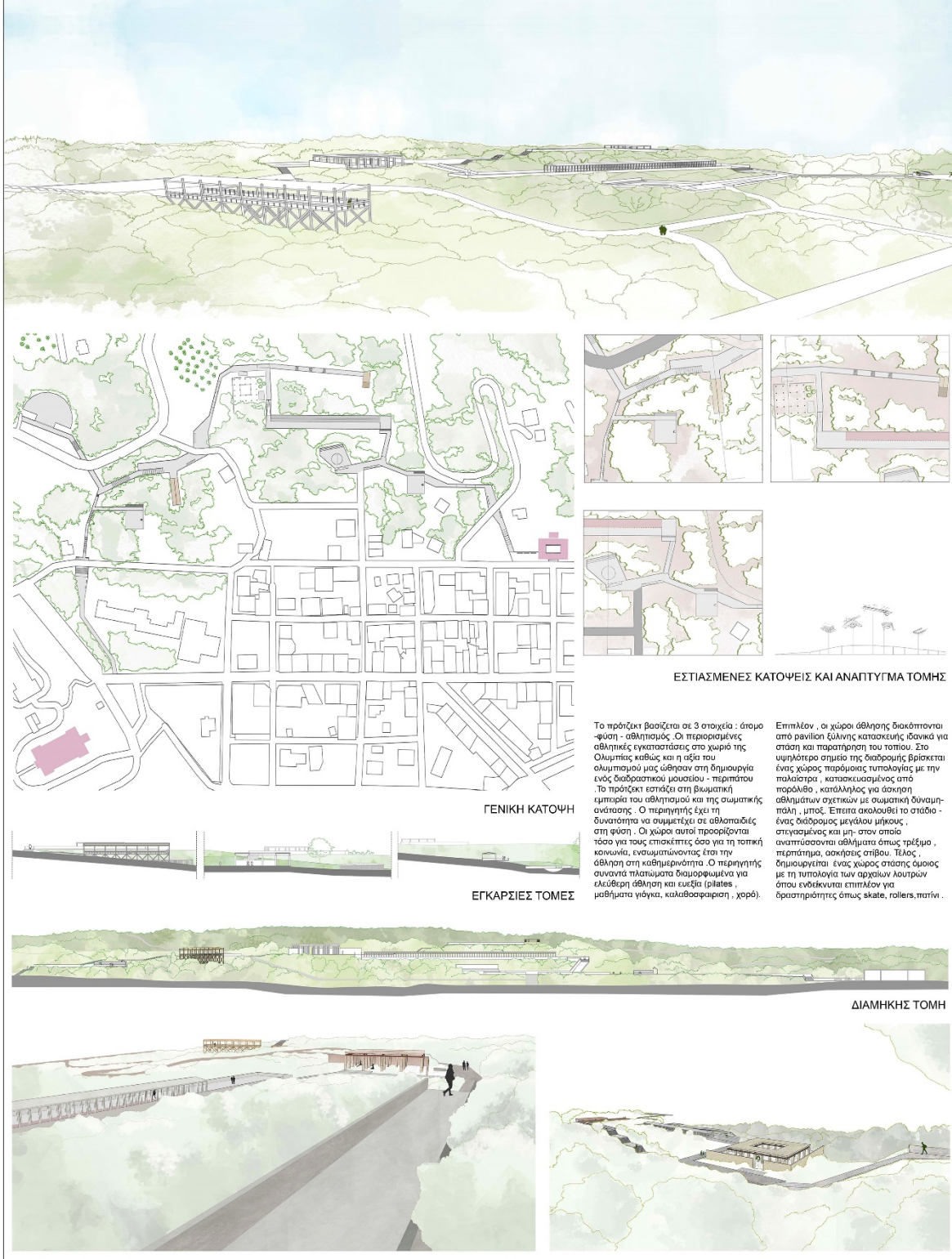

4. ΑΣΤΙΚΟΣ ΒΕΛΟΝΙΣΜΟΣ: Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΣΕ ΕΝΑ ΒΙΩΣΙΜΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΒΟ
 Σαλευρή Αλίκη, Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
 Τράκας Χρήστος, Φοιτητής, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

1^ο ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ : « ΑΣΤΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ » | ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ , 18-20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2024
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ : ΑΝΟΙΧΤΟ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

ΤΣΑΚΙΡΑΚΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ , ΣΤΑΦΥΛΑ ΣΤΕΛΛΑ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ , ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΕΣ ΚΑΤΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΓΜΑ ΤΟΜΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΟΨΗ

ΕΓΚΑΡΣΙΕΣ ΤΟΜΕΣ

ΔΙΑΜΗΚΗΣ ΤΟΜΗ

Το πρότζεκτ βασίζεται σε 3 στοιχεία : άσμο-
 φυση - αθλητισμός. Οι περιορισμένες
 αθλητικές εγκαταστάσεις στο χωριό της
 Ολυμπίας καθώς και η αξία που
 ολυμπισμός μας ώθησαν στη δημιουργία
 ενός διαδραστικού μουσείου - περιπάτου
 .Το πρότζεκτ εστιάζει στη βιωματική
 εμπειρία του αθλητισμού και της σωματικής
 ανάπτυξης . Ο περιηγητής έχει τη
 δυνατότητα να συμμετέχει σε αθλητικές
 στη φύση . Οι χώροι αυτοί προορίζονται
 τόσο για τους επισκέπτες όσο και τη τοπική
 κοινωνία, ενσωματώνοντας έτσι την
 αθληση στη καθημερινότητα . Ο περιηγητής
 συναντά πλάσματα διαμορφωμένα για
 εκκίνηση αθληση και ευθεία (pilates ,
 μαθήματα γιόγκα, καλαθοσφαίριση , χερσό).

Επιπλέον , οι χώροι αθλησης διακόπτονται
 από pavilion ξύλινης κατασκευής ιδανικά για
 στάση και παρατήρηση του τοπίου. Στο
 υψηλότερο σημείο της διαδρομής βρίσκεται
 ένας χώρος παρόμοιος τοπολογίας με την
 παλαιότερα , κατασκευασμένος από
 παράλληλο , κατάλληλος για άσκηση
 αθλημάτων σχετικών με σωματική δύναμη-
 παύλη , μποξ . Έπειτα ακολουθεί το στάδιο -
 ένας διάδρομος μεγάλου μήκους ,
 στεγασμένος και μη- στον οποίο
 αναπτύσσονται αθλήματα όπως τρέξιμο ,
 περπάτημα, ασκήσεις στίβου. Τέλος ,
 δημιουργείται ένας χώρος στάσης ομοιος
 με τη τοπολογία των αρχαίων λουτρών
 όπου ενδέχεται επιπλέον να
 δραστηριότητες όπως skate, rollers, patin .

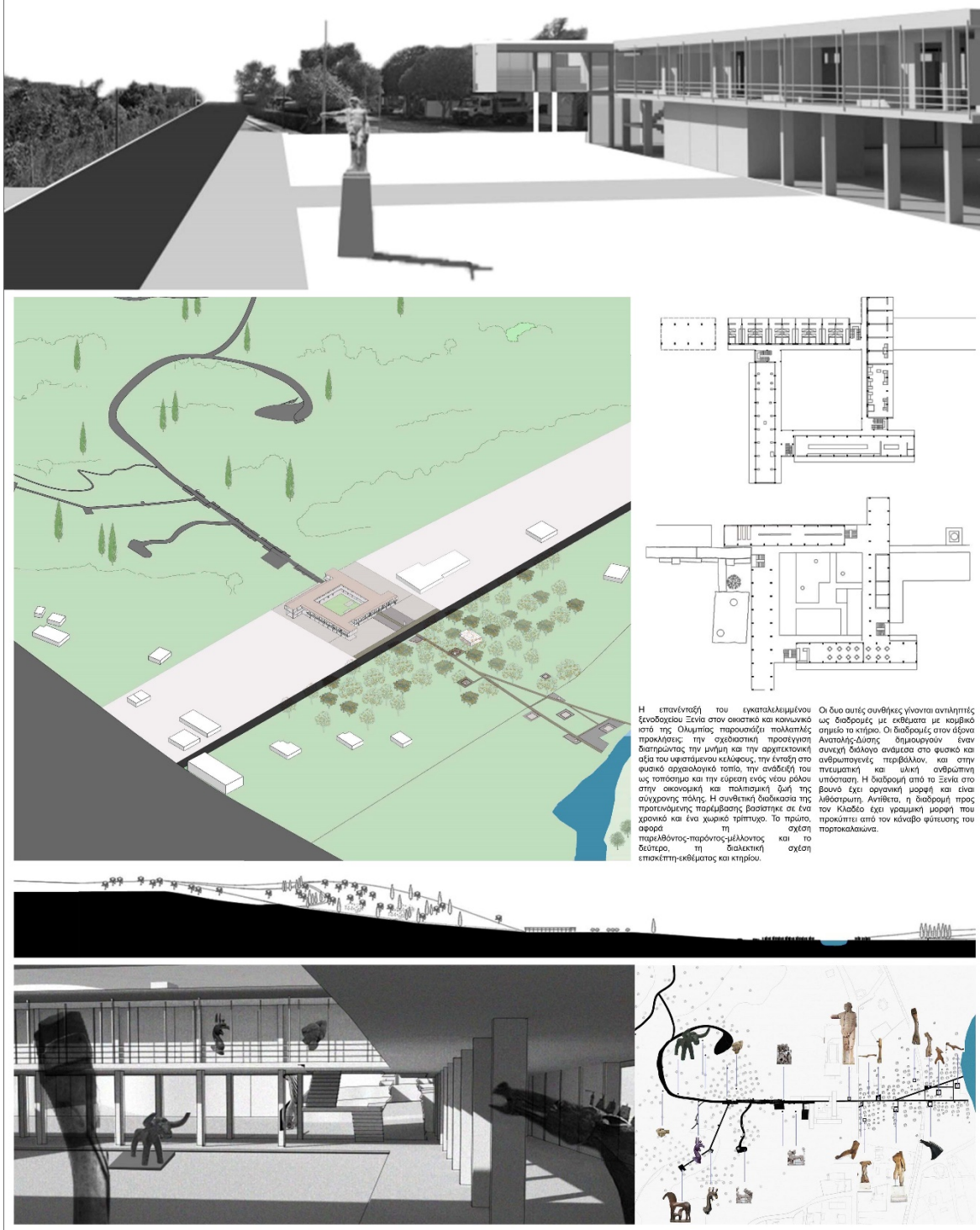
5. ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ: ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Σταφυλά Στυλιανή-Φιλοθέη. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
 Τσακιρακάκης Κωνσταντίνος. Φοιτητής, Πανεπιστήμιο Πατρών. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

1^ο ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ: «ΑΣΤΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ» | ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, 18-20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2024

REPURPOSING XENIA: ΓΛΥΠΤΟΘΗΚΗ - ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΚΑΙ ΧΩΡΟ

ΛΑΜΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ, ΚΑΤΑΚΑΛΟΣ ΔΙΟΝΥΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

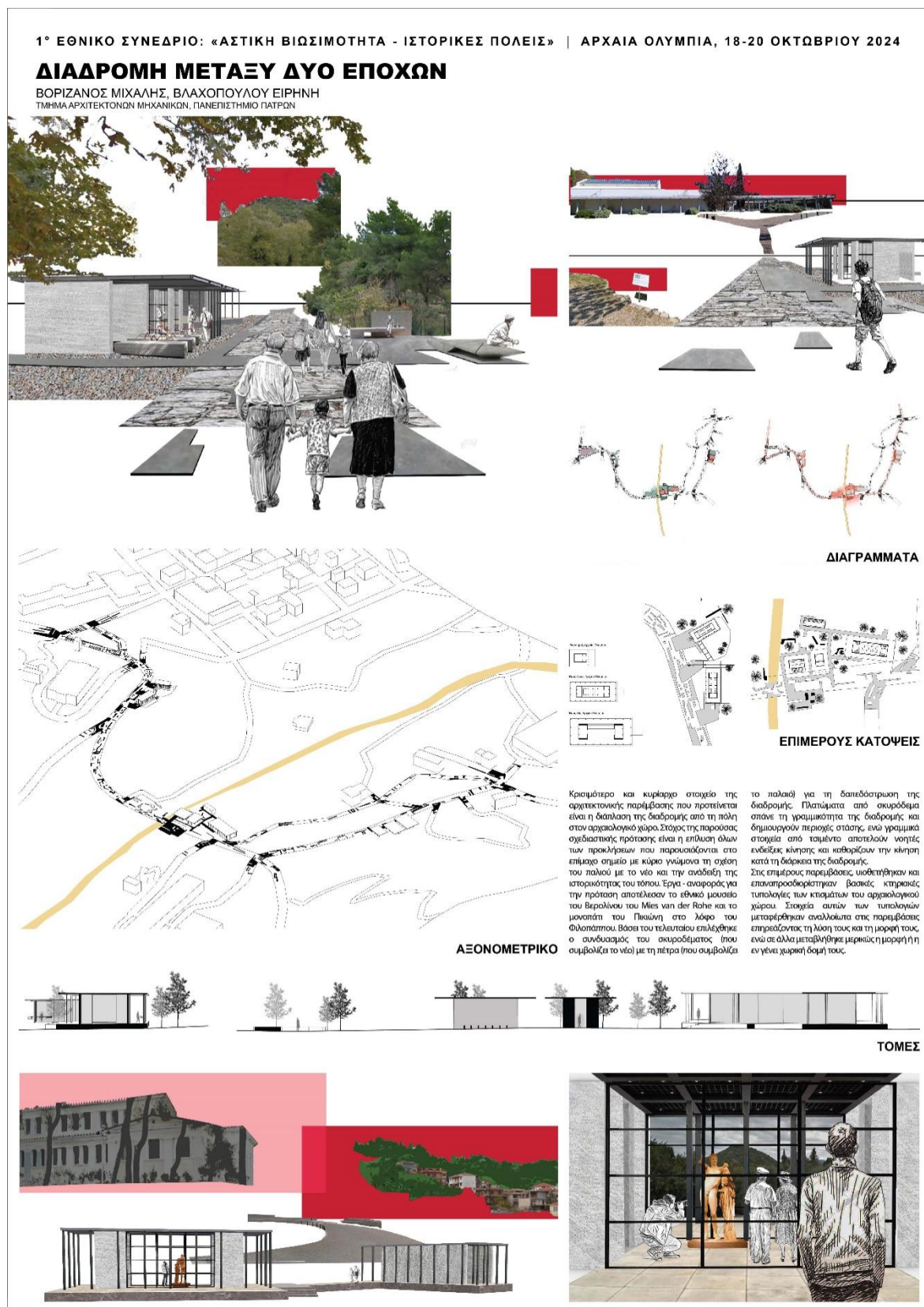
Η επανένταξη του εγκαταλελειμμένου ξενοδοχείου Xenia στον οικιστικό και κοινωνικό ιστό της Ολυμπίας παρουσιάζει πολλαπλές προκλήσεις: την σχεδιαστική προσαρμογή διατηρώντας την μνήμη και την αρχιτεκτονική αξία του υφιστάμενου κελύφους, την ένταξη στο φυσικό αρχαιολογικό τοπίο, την ανάδειξη του ως τόπος και την εύρεση ενός νέου ρόλου στην οικονομική και πολιτιστική ζωή της σύγχρονης πόλης. Η συνθετική διαδικασία της προτεινόμενης παρέμβασης βασίστηκε σε ένα χρονικό και ένα χωρικό τρίπτυχο. Το πρώτο, αφορά τη σχέση παρελθόντος-παρόντος-μέλλοντος και το δεύτερο, τη διαλεκτική επασκέπη-εξέλιξης και κτηρίου.

Οι δυο αυτές συνθήκες γίνονται αντιληπτές ως διαδρομές με εκθέματα με κομβικά σημεία το κτήριο. Οι διαδρομές στον αέρα Ανατολής-Δύσης δημιουργούν έναν συνεχή διάλογο ανάμεσα στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, και στην πνευματική και υλική ανθρώπινη υποστήριξη. Η διαδρομή από το Xenia στο βουνό έχει οργανική μορφή και ένα λιθοστρώτη. Αντίθετα, η διαδρομή προς τον Κλαδέο έχει γραμμική μορφή που προκύπτει από τον κανόνα φύτευσης του παρακαλακίου.

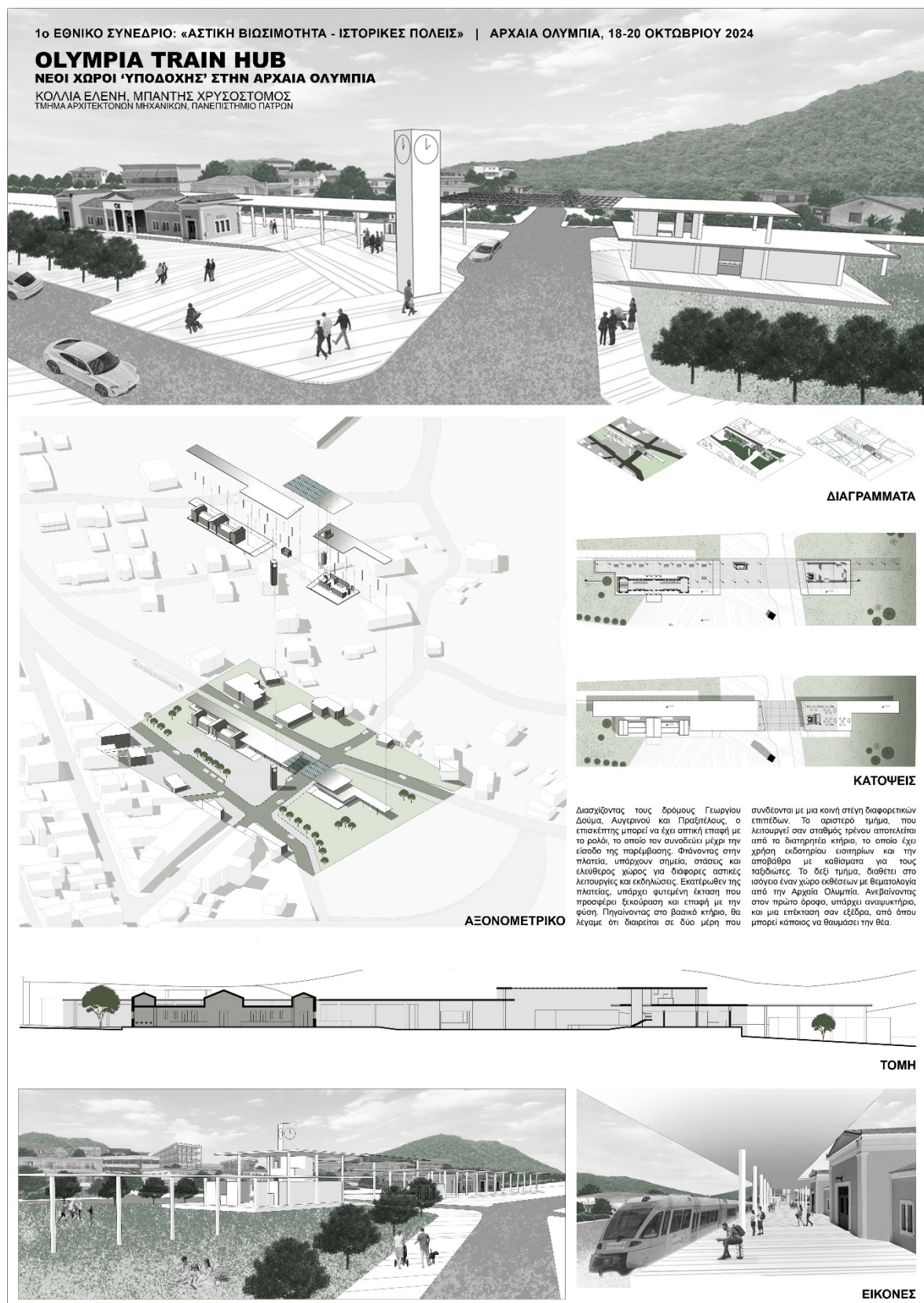
6. REPURPOSING XENIA: ΓΛΥΠΤΟΘΗΚΗ-ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΚΑΙ ΧΩΡΟ
Λάμπου Κωνσταντίνα. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
Κατάκαλος Διονύσης. Φοιτητής, Πανεπιστήμιο Πατρών. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

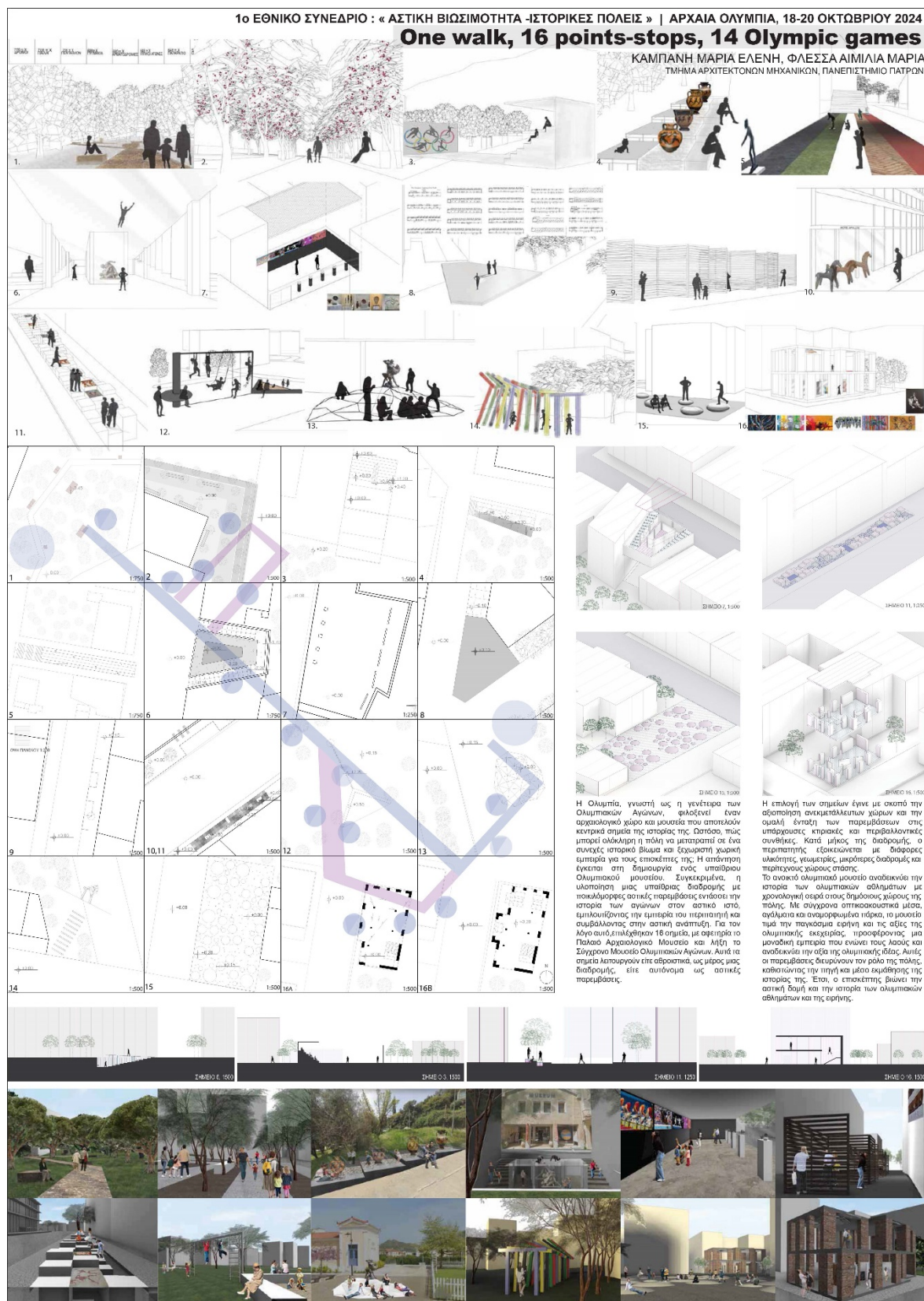
7. RECLAIMING THE CITY: ΔΙΚΤΥΟ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
Βαλερά Σοφία. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
Χρονοπούλου Ματίνα. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

8. ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΜΕΤΑΞΥ ΔΥΟ ΕΠΟΧΩΝ: ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
Βλαχοπούλου Ειρήνη, Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
Βορίζανος Μιχάλης, Φοιτητής, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

9. OLYMPIA TRAIN HUB: ΝΕΟΙ ΧΩΡΟΙ 'ΥΠΟΔΟΧΗΣ' ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ
Κόλλια Ελένη, Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
Μπαντής Χρυσόστομος, Φοιτητής, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

10. ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ: ΜΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗ, ΔΕΚΑΕΠΤΑ ΣΤΑΣΕΙΣ, ΔΕΚΑΤΕΣΣΕΡΑ ΑΘΛΗΜΑΤΑ
Καμπάνη Μαρία Ελένη. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
Φλέσσα Αιμιλία-Μαρία. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

11. SOCIALITY NODE

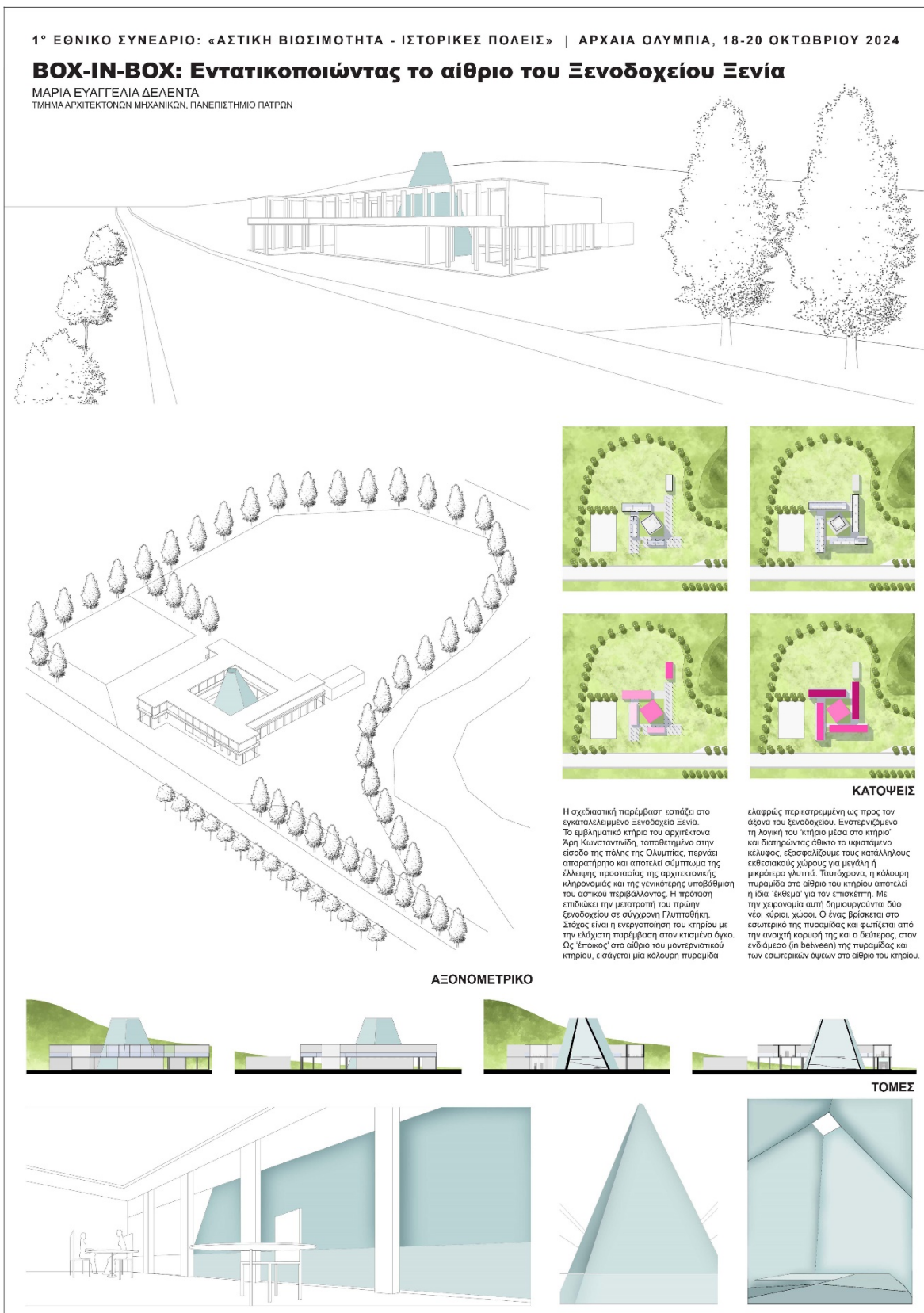
Scimia Mateo. Φοιτητής, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

1^ο ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ: «ΑΣΤΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ» | ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, 18-20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2024

BOX-IN-BOX: Εντατικοποιώντας το αίθριο του Ξενοδοχείου Ξενία

ΜΑΡΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΔΕΛΕΝΤΑ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

12. ΓΛΥΠΤΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Δελέντα Ευαγγελία. Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων